

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
PEDAGOĢIJAS NODAĻA

**TRĪSGADĪGU BĒRNU
PĒTNIECISKO PRASMJU PILNVEIDE
LOMU ROTAĻĀS**

KVALIFIKĀCIJAS DARBS

Darba autors:

Aļona Ivanova

Darba vadītājs:

_____professore

Akadēmiskais amats

_____Dr.paed.

Grāds

_____Maruta Sīle

Vārds, uzvārds

Paraksts

RĪGA, 2017

Anotācija

„Trīsgadīgu bērnu pētniecisko prasmju pilnveide lomu rotaļās”.

Darba autore: Aļona Ivanova

Zinātniskā vadītāja: profesore, Dr.paed. Maruta Sīle

Kvalifikācijas darba apjoms: 58 lapas, 7 tabulas, 10 diagrammas, 13 pielikumi, izmantoti 30 literatūras avoti.

Kvalifikācijas darbā ir aprakstītas pētnieciskas prasmes dažādu pedagoģijas un psiholoģijas zinātnieku skatījumā, analizētas trīsgadīgu bērnu pētnieciskas prasmes, t.sk. raksturota trīsgadīgu bērnu attīstība, viņu pētniecisko prasmju veidošanas īpatnības. Tāpat darbā tika raksturota lomas rotaļa kā trīsgadīgu bērnu pētniecisko prasmju pilnveides sekmētāja.

Kvalifikācijas darba ietvaros tika organizēts un veikts praktiskais pētījums pirmsskolas izglītības iestādē “X” par pētniecisko prasmju pilnveides iespējām lomu rotaļās. Praktiskā pētījumā tika aptaujāti bērnu vecāki. Aptaujas gaitā tika noskaidrots vecāku viedoklis par pētniecisko prasmju būtību, un lomu rotaļām, kas izraisa bērnu interesi. Tāpat pētījuma gaitā tika organizēta un veikta fokussgrupas diskusija, kurā pirmsskolas pedagogi padalījās ar savu viedokli par pētniecisko prasmju pilnveides iespējām.

Darbu ir iespējams praktiski izmantot pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogu darbā ar trīsgadīgiem bērniem pētniecisko prasmju diagnostikai un pilnveidei.

Atslēgas vārdi: PĒTNIECISKAS PRASMES, PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDE, PILNVEIDE, LOMU ROTAĻA.

Abstract

" Development of three-year-old children's research skills in role game ".

The author of the work: Alyona Ivanova

Scientific supervisor: professor, Dr.paed. Maruta Sīle

Qualification paper: 58 pages, 7 tables, 10 charts, 13 annexes, 30 literature sources used.

The research describes the research skills of different pedagogical and psychological scientists, analyzes the research skills of three-year-olds, incl. describes the development of three-year-old children, the peculiarities of their research skills development. The role of promoting role play as a three-year-old child in research skills was also described in the work.

Within the framework of the work, a practical study was carried out at the Preschool Education Center "X" on the role of research skills development in play. In a practical study, parents of children were questioned. In the course of the survey, parents' opinion about the nature of research skills and the role played by children's interest was identified. In the course of the study, a focus group discussion was organized and conducted, in which pre-school teachers shared their views on the possibilities for developing research skills.

The work can be practically used by teachers of pre-school educational institutions with the work of three-year-olds for the diagnosis and development of research skills.

Keywords: RESEARCH CURRICULUM, PRE-SCHOOL EDUCATION, FULL LEVEL, ROLE GAME.

Saturs

Anotācija.....	2
Abstract.....	3
Ievads.....	5
1.Pedagoģijas un psiholoģijas zinātnieku atziņas par pētnieciskām prasmēm.....	7
1.1.Pētniecisko prasmju termiņa skaidrojums	7
1.2. Trīsgadīgu bērnu pētniecisko prasmju skaidrojums problēmas kontekstā	11
1.3.Lomu rotaļas trīsgadīgo bērnu pētniecisko prasmju pilnveidei	20
2. Trīsgadīgu bērnu pētniecisko prasmju pilnveides izpēte lomu rotaļās.....	24
2.1. Pētījuma organizācijas un metožu izvēles pamatojums.....	24
2.2.Trīsgadīgu bērnu pētniecisko prasmju sākotnējās situācijas noteikšana	26
2.3.Empiriska pētījuma gaita	30
2.4.Izmēģinājuma darbības rezultātu analīze.....	35
Secinājumi	39
Literatūra un avoti	41
Pielikumi.....	41

Ievads

Mūsdienās bērni dzīvo un attīstās informatizācijas un datorizācijas laikā, kad bērniem ir svarīgi ne tikai apgūt nepieciešamas zināšanas un prasmes, bet arī mācēt pašiem apgūt šīs prasmes, mācēt tās lietot, domāt patstāvīgi un radoši. Pirmsskolas vecuma bērni ir lieli apkārtējās pasaules pētnieki. Bērni vienmēr cenšas noskaidrot, kā ierīkoti priekšmeti, kā tie strādā, cenšas iegūt informāciju par pasauli un vidi, kurā dzīvo. Bērnu interesi izraisa viss jauns, viss nezināms. Tāpēc bērni uzdod ļoti daudz jautājumus un vēlas ne tikai saņemt atbildes uz saviem jautājumiem no pieaugušajiem, bet arī mēģina paši atrast atbildes uz saviem jautājumiem: bērniem patīk novērot dabu, dzīvnieku un augu dzīvi, pētīt priekšmetus manuāli. Ciešais kontakts ar priekšmetiem, materiāliem, to izpēte palīdz bērniem izzināt to īpašības, struktūru, iespējas. Protams, ka interesi izraisa arī paši bērni.

Pirmsskolas pedagoģiskajā procesā jau no agrīnā vecuma bērnu attīstībā tiek aktualizēta pētniecisko prasmju pilnveide.

Primāri – tās pētnieciskās prasmes –pētīt un iepazīt sevi:

- Savu acu krāsu;
- Savu matu krāsu;
- Matu garumu;
- Savu augumu;
- Ķermeņa struktūru un citas.

Katrs bērns sāk apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādi jau ar savu individuālo dzīves pieredzi, kuru nosaka ģimenes sociālais statuss, bērnu skaits ģimenē, vecāku aizņemtība un citi faktori.

Mūsdienās pētniecība ir jebkādas profesijas neatņemama sastāvdaļa. Sagatavot bērnus pētnieciskai darbībai, pilnveidot pētnieciskās prasmes ir pirmsskolas izglītības primārais uzdevums.

Tieši trīs gadu vecumā bērniem veidojas aktīvas pētnieciskās darbības pamati. Trīsgadīgie bērni veic pirmos pētījumus un izdara pirmos atklājumus, pārdzīvo savu prieku par sasniegumiem. Lai izvairītos no intelektuālās pasivitātes veidošanās, ir nepieciešams bērniem attīstīt produktīvu domāšanas formu. Jo vairāk jaunas informācijas saņem bērni, jo tā ir dažādāka un intensīvāka, jo bērnu attīstība ir pilnvērtīgāka.

Pētnieciskās prasmes attīstās un pilnveidojas jebkurā bērnu darbībā.

Rotaļa ir bērnu vadošais darbības veids. Tieši rotaļā bērni izzina pasauli, gatavojas pieaugušo dzīvei. Tāpēc rotaļa ir labākais paņēmiens, lai pilnveidotu bērnu pētnieciskās prasmes.

Kvalifikācijas darbam tika izvēlēta tēma „Trīsgadīgu bērnu pētniecisko prasmju pilnveide lomu rotaļās”, jo autore uzskata to par aktuālu. Mūsdienās, attīstītas pētnieciskas prasmes ir 21.gadsimta cilvēka dzīves stils. Tieši pētnieciskās prasmes palīdz sniegt atbildes uz jautājumiem „Kas?”, „Kāpēc?”, „Kā?”. Tieši pētnieciska darbība izraisa interesi par jaunumiem. Tieši pētnieciskajā darbībā bērni pārveidojas no pasīvajiem patērētājiem par aktīvajiem apgādniekiem. Tāpēc ir svarīgi jau pirmsskolā veidot un pilnveidot pētnieciskas prasmes, kuras bērni attīstīs un izmantos turpmāk visa mūža garumā.

Kvalifikācijas darba mērķis ir noteikt trīsgadīgu bērnu pētniecisko prasmju pilnveides iespējas lomu rotaļās.

Lai sasniegtu darba mērķi, tika uzstādīti šādi uzdevumi:

- 1) Analizēt pedagoģijas un psiholoģijas zinātnieku atziņas par pētnieciskām prasmēm;
- 2) Raksturot trīsgadīgu bērnu pētnieciskās prasmes;
- 3) Raksturot lomu rotaļu;
- 4) Organizēt praktisku pētījumu;
- 5) Organizēt fokuss grupas diskusiju ar mērķi apspriest pētniecisko prasmju pilnveidošanas iespējas;
- 6) Analizēt iegūtos datus.

Pētījuma objekts: lomu rotaļas.

Pētījuma priekšmets: trīsgadīgu bērnu pētniecisko prasmju pilnveide.

Pētījuma hipotēze: trīsgadīgu bērnu pētniecisko prasmju pilnveide lomu rotaļās būs sekmīgāka, ja:

- Tiks ievērota bērnu iepriekšējā dzīves pieredze;
- Tiks izvēlētas vecumposmam atbilstošas rotaļas;
- Tiks respektēta bērnu individualitāte.

Darbā tika izmantotas šādas pētījuma metodes:

- 1) teorētiskā pētījuma metode - literatūras un avotu analīze;
- 2) Empīriskās – novērojums, diskusija, aptauja.

Darbs balstās uz sekojošu autoru pētījumiem un teorētiskām atziņām: D.Dzinteres, I.Jurgenes, D.Kalniņas, D.Lieģenieces, A.Šponas, N.Veraksas, N.Korotkovas un citu autoru, kā arī interneta resursos pieejamiem materiāliem.

Praktiskā pētījuma bāze:

Ulbrokas pirmsskolas izglītības iestāde “X”, 16 audzēkņi vecumā 3 gadi;

Pētījuma periods:

2017.gada septembris-novembris.

1. Pedagoģijas un psiholoģijas zinātnieku atziņas par pētnieciskām prasmēm

1.1. Pētniecisko prasmju termiņa skaidrojums

Pētniecība ir sistemātisks informācijas vākšanas un analizēšanas process, kas vērsts uz zināšanu paplašināšanu, izmantojot agrāk uzkrātās atziņas, optimālu metodiku un tehniskās iekārtas, iegūstot jaunas atziņas, idejas, faktus. Pētniecība ir darbība, kas palīdz strukturēt un integrēt apgūtās teorētiskas zināšanas. (Панькина, 2006).

Vārds „pētīt” latviešu valodā cēlies no latīņu vārda „petere”, kas nozīmē „doties”, „sistemātiski meklēt”. „Pētīt = izmeklēt, pārbaudīt” (Špona, Čehlova, 2004).

Prasme ir darbības izpildes priekšnosacījums, māka veikt konkrētu darbību, kas ir nepieciešama kvalitātei un apjomam (Špona, 2001).

Pētnieciskas prasmes ir zinātniskā darba intelektuālas, praktiskas prasmes un iemaņu sistēma, kas ir nepieciešama patstāvīgam pētījumam vai tā daļai. Pētnieciskas prasmes ir arī vispārēja mācību prasmes (Kalniņa, 2012).

Pedagoģijā ir bagāta pieredze pētniecisko prasmju veidošanā .

Pētnieciskas prasmes ir prasmes saskatīt problēmu, uzdot jautājumus, definēt jēdzienus, izvirzīt hipotēzes, klasificēt, veikt eksperimentus un novērojumus, izdarīt secinājumus, atrādāt ar tekstu, strukturēt materiālu, pierādīt savas domas un aizstāvēt savu viedokli (Савенков, 2012).

Pētnieciskās prasmes veido pētniecisko darbību un rada jaunas zināšanas. Pedagoģijas un psiholoģijas zinātnieki dažādi definē pētniecisko prasmju jēdzienu, pie tam dažādi zinātnieki nosaka pētniecisko prasmju klasifikāciju bez jēdziena definīcijas. Iepazīstoties ar pedagoģijas un psiholoģijas zinātnieku atziņām, autore izdalīja dažādus skatījumus par pētnieciskām prasmēm.

Piemēram, pētnieciskas prasmes klasificē ņemot vērā:

- 1) Pētnieciskās darbības aspektus –
 - Intelektuāli pētnieciskais aspekts, t.i., prasmes analizēt;
 - Informatīvi receptīvais aspekts, t.i. prasme novērot, vākt un apstrādāt informāciju;
 - Produktīvais aspekts, t.i. prasme veikt eksperimentu (Зимняя, Шапошникова, 2001).
- 2) Zinātniskā pētījuma loģiku –
 - Zinātniski informatīvās;
 - Teorētiskās;

- Empīriskās;
- Rakstiski verbālās;
- Komunikatīvi verbālās (Брызгалова, 2004).

Zinātnieki piedāvā dažādu pētniecisko prasmju struktūru (sk.1.tabulu):

1.tabula. Pētniecisko prasmju struktūra

Autors	Komponents	Komponenta sastāvs
Kalniņa D. (2012)	Motivējošais	<ul style="list-style-type: none"> • Priekšmeta izzināšanas interese; • Skolēna vēlme iesaistīties pētnieciskajā darbībā;
	Saturiskais	<ul style="list-style-type: none"> • Zināšanu kopums par pētniecisko darbību;
	Operējošais	<ul style="list-style-type: none"> • Jau esošās bērnam prasmju un iemaņu sistēma;
Федотова Н. Fedotova N. (2010)	Motivējošais	<ul style="list-style-type: none"> • Spējas apgūt informāciju un tās iegūšanas metodes; • Vajadzība realizēt radošas spējas; • Saskarsmes nepieciešamība ar vienaudžiem un pieaugušajiem; • Vajadzība sasniegt rezultātu; • Patstāvības vajadzība;
	Kognitīvais	<ul style="list-style-type: none"> • Zināšanas par pētījuma priekšmetu; • Zināšanas par iespēju veikt konkrētu pētījumu; • Zināšanas par informācijas iegūšanas, apstrādāšanas iespējām;
	Procesuālais	<ul style="list-style-type: none"> • Prasme strādāt ar informāciju; • Loģiskās prasmes (novērošana, analizēšana, salīdzināšana...); • Prasme atrast optimālos un nestandarta risinājumus; • Prasme pareizi noformēt rezultātus;
Хуторской А. Hutorskoj A.	Refleksīvais	<ul style="list-style-type: none"> • Bērna apzināšanās par pētnieciskās darbības subjektu; • Uzdevumu un mērķa saprašana; • Atbildības par veikto darbību apzināšana;
	Metodologo-refleksīvais	<ul style="list-style-type: none"> • Pētījuma uzdevumu un mērķa noteikšana; • Pētījumu metodes apgūšana;

(2003)		<ul style="list-style-type: none"> • Prasme saskatīt problēmu, izvirzīt hipotēzi, klasificēt, novēros, strukturēt...); • Refleksīvas prasmes; • Prasmes novērtēt rezultātu, pieņemto lēmumu un tā sekas;
	Motivāciju-personiskais	<ul style="list-style-type: none"> • Orientācijas veselums; • Emocionālā attieksme pret pētījuma darbību; • Izzināšanas un meklēšanas aktivitāte; • Patstāvība pētījumā;
	Komunikatīvais	<ul style="list-style-type: none"> • Sadarbības prasmes; • Prasmes atrast un nodot informāciju; • Prasmes strādāt kolektīvā; • Prasmes lietot modernas tehnoloģijas.

Analizējot 1.tabulā piedāvātas pētniecisko prasmju struktūras, kvalifikācijas darba autore secina, ka dažādu autoru piedāvātas struktūras spēj nodrošināt pētniecisko prasmju kopumu, kas, savukārt, nodrošina pētnieciska procesa pilnvērtību. Tādējādi, katra piedāvāta struktūra satur galvenās prasmes: prasmes saskatīt problēmu, uzstādīt mērķi un uzdevumus, atrast risinājumu un aizdarīt secinājumus. Tāpat, kvalifikācijas darba autores skatījumā, ir svarīgs N.Fedotovas piedāvātais kognitīvais komponents, kas nosaka, ka prasmes, kas veidojas bērniem, nevar pilnveidoties bez attiecīgu zināšanu. Tas nozīmē, ka jeb kuras prasmes paredz konkrētas zināšanas. Tieši N.Fedotovas piedāvāto pētniecisko prasmju struktūru kvalifikācijas darba autore uzskata par pilnīgāku. Taču to būtu lietderīgi papildināt ar A.Hutorskoj izdalītu prasmi strādāt kolektīvā.

Bērnu pētnieciska darbība ir divu subjektu – skolotāja un skolnieka - savstarpējas darbības radošais process, kas vērsts uz nezināma meklēšanu (Обухов, 2006).

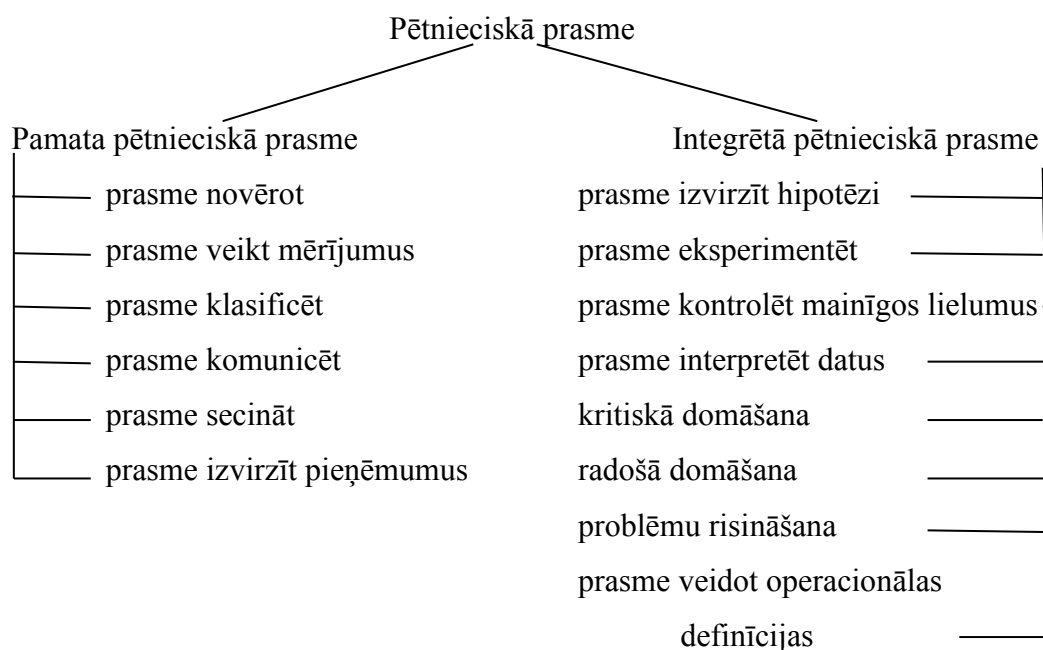
Pedagogs I.Levašova apgalvo, ka ir nepieciešams bērnos attīstīt šādas pētnieciskās prasmes:

- Aptvert pētniecisko problēmu kopumā;
- Korekti noteikt pētniecisko uzdevumu;
- Novērtēt uzdevuma risināšanas metodes;
- Plānot pētniecisko darbību;
- Meklēt optimālu uzdevuma risinājumu;
- Realizēt izvēlēto pētniecisko metodi (Левашова, 2011).

Kvalifikācijas darba autore piekrīt A.Savenkova viedoklim, ka bērnam vieglāk apgūt jaunu veicot patstāvīgus pētījumus: novērojot, eksperimentējot, izdaros savus secinājumus, nevis saņemot kāda cita iegūtās zināšanas „gatavā veidā”. Cik bieži var dzirdēt, ka mamma saka savam bērnam: „Neej ūdenī, būs slapjas kājas! ”. Taču bērns tāpat atrod mirkli, kad ieskriet peļķē. Un tikai tad, kad viņš pats samērcēs kājas, izdarīs secinājumu, ka tiešām peļķē iet nevajadzētu. Kvalifikācijas darba autore uzskata, ka tieši A.Savenkovs piedāvāja visplašāko pētniecisko prasmju klasifikāciju, kurā viņš izdala tādas prasmes, kuras ir nepieciešamas bērnam pētnieciskajā darbībā:

- Redzēt problēmu;
- Uzdot jautājumus;
- Izvirzīt hipotēzi;
- Definēt jēdzienus;
- Klasificēt;
- Novērot;
- Veikt eksperimentu;
- Strukturēt rezultātus;
- Izdarīt secinājumus;
- Aizstāvēt savas idejas (Савенков, 2012).

D.Kalniņa norāda, ka pastāv atšķirība starp pētniecisko prasmi kā pētniecisko darbību (eksperimenti) un pētniecisko prasmi kā mācīšanās prasmi (sk.1.attēlu):

1.attēls. Pētnieciskās prasmes elementi (Kalniņa, 2012)

Kvalifikācijas darba autore piekrīt D.Kalniņas norādītajam, ka, ja bērnam tiek piedāvāts darboties pēc elementiem, kas norādītas zem „integrētām pētnieciskām prasmēm”, tad notiek tradicionālais mācību process. Taču ja tam tiek pievienoti arī „pamata pētnieciskās prasmes” elementi, tad tiek realizēta pētnieciskā darbība, kuras rezultātā attīstās pētnieciskā prasme kā pamats mācīšanās prasmei.

Tādējādi, apkopojot iepriekš norādīto, secinām, ka pētniecisko prasmju veidošana ir prasme redzēt problēmu, uzdod jautājumus, dod jēdzienu definīcijas, izdalīt hipotēzes, klasificēt, veikt eksperimentus, novērot, izdarīt secinājumus, strādāt ar informāciju, to strukturēt, aizstāvēt savu viedokli. Bērnu pētnieciskās prasmes sastāv no vairākiem komponentiem, kas veiksmīgi nodrošina pētniecisko darbību. Mūsdienas pasaules attīstības kopējā tendence ir tāda, ka pētnieciskās prasmes kļūst par jebkādas profesijas neatņemamo sastāvdaļu. Tāpēc pētnieciskās prasmes ir personības raksturojuma sastāvdaļa, mūsdienīga cilvēka dzīves stils. Tieši tāpēc bērnu pētniecisko prasmju veicināšana kļūst par pirmsskolas pedagoģijas būtisku uzdevumu.

Apkopojot iepriekš norādīto, kvalifikācijas darba autore secina, ka pētnieciskās prasmes ir pētnieciskās darbības vienība, izzināšanas prasmes īpašais veids, kas vērsts uz pētniecisko uzdevumu risināšanu. Pētnieciskās prasmes ir apmācības rezultāts, īpašību sistēma, kas izpaužas mērķtiecīgajā darbībā. Minētais liecina par sarežģīto pētniecisko prasmju dabu un organizāciju, par to, ka tādām prasmēm jāmaņa.

Personības intelektuāla potenciāla sakrāšana un realizācija ilgst cilvēka dzīves garumā. Un pirmsskolas vecumam ir īpaša nozīme šajā procesā. Tieši pirmsskolas vecums ir labvēlīgs sociālas un izzināšanas darbības apgūšanai, kas nākotnē ir personības veiksmīgas izglītošanas un pašrealizācijas nosacījums.

Zinātnieku darbos norādīts, ka pētnieciska darbība izraisa bērnu interesi, pievilcina viņus un atbilst bērnu attīstīšanas dabi. Tieši šajā darbībā bērni kļūst par patstāvīgiem, atrod jaunas izzināšanas iespējas un realitātes pārveidošanas. Tāpēc pētnieciskās prasmes pilnveidei ir būtiska nozīme.

1.2. Trīsgadīgu bērnu pētniecisko prasmju skaidrojums problēmas kontekstā

Trīsgadīgs vecums ir vecums, kuru var uzskatīt kā bērnu attīstības noteikta robeža sākot no piedzimšanas. Trīsgadīgi bērni kļūva vecāki, kļūva gudrāki, apguva konkrētas prasmes, kļūva sakarīgi, ar viņiem var vienoties, un tieši šajā vecumā sāk veidoties bērnu personība. Galvenās vajadzības, kuras ir nepieciešamas bērnu trīs gadu vecumā, ir saskarsmes vajadzības, cieņa un atzinība.

Pasaulē nepastāv vienotas teorijas par bērnu attīstīšanu konkrētajā vecumposmā. Taču visi zinātnieki atzīst, ka katram bērnu vecumposmam atbilst noteiktas fiziskās un psihiskās īpatnības. 2.tabulā ir apkopotas dažu zinātnieku piedāvātas bērnu attīstības teorijas:

2.tabula. Bērna attīstības teorijas (Lieģeniece,1999., Vorobjovs, 2000)

Teorijas būtība	Biheiviorālas teorijas <i>Džons Votsons, Berhauss Frederiks Skiners</i>	Psihoanalīzes teorija <i>Eriks Eriksons</i>	Kognitīvas teorijas <i>Žans Piažē, M.Montesori</i>	Humānistiskās psiholoģijas teorija <i>Levs Vigotskis, Karls Rodžerss</i>
Bērns kā Vērtība	<ul style="list-style-type: none"> • bērns attīstās „stimuls reakcija” Ietvaros; • pedagoģiskajā procesā bērns ir iedarbības objekts; • pedagogs ir stāvokļa noteicējs. 	<ul style="list-style-type: none"> • bērnu raksturo motivācija; 	<ul style="list-style-type: none"> • bērna kognitīvā darbība un iekšējo aktivitāšu „shēmas” raksturo indivīdu; 	<ul style="list-style-type: none"> • personība ir vērtība tās veselumā;
Bērna daba	<ul style="list-style-type: none"> • bērns veido uzvedību; 	<ul style="list-style-type: none"> • ja bērna vajadzības netiek apmierinātas, rodas atsvešinātība dažādās formās regresija, agresivitāte u.c.); 	<ul style="list-style-type: none"> • domāšana attīstās pakāpeniski; 	<ul style="list-style-type: none"> • pašrealizācija, motivācija, vērtību izpratne
Bērna „Es” socializācija	<ul style="list-style-type: none"> • vide rada pozitīvu stimulu; • vide veido vērtības un estētiskos ideālus. 	<ul style="list-style-type: none"> • sociālās vides personības attīstību ietekmēšana pozitīvi vai negatīvi. 	<ul style="list-style-type: none"> • bērns ir „vientuļš” pētnieks; • pieaugušais rada materiālo vidi. 	<ul style="list-style-type: none"> • mijiedarbībā ar vidi; • indivīds parealizējas un veido vērtības.

Tādējādi, analizējot tabulā apkopotas ziņas, secinām, ka katram bērna vecumposmam ir raksturīgas konkrētas īpatnības, taču jāatceras, ka bērns ir individuāls, un katra bērna attīstība notiek individuāli, ņemot vērā iedzimtas īpatnības, vidi un apkārtējos apstākļus.

Tāpat nepastāv arī vienotas vecumposmu periodizācijas. Bērnu attīstības posmus pētīja vairāki zinātnieki: E.Eriksons, Ļ.Vigotskis, D.Elķoņins, Ž.Piažē, kuri piedāvāja dažādas attīstības posmu periodizāciju.

Pēc amerikāņu psihologa E.Eriksona psihosociālās personības attīstības teorijas bērna attīstība iedalāma šādos vecumposmos:

- Inkorporatīvā (zīdaiņu) stadija, 0-1 gads, emocionāli mīmiski kontakti ar pieaugušo. No šejienes izriet uzticēšanās vai neuzticēšanās ārējai pasaulei;
- Agrīnās bērnības stadija (agrās bērnības), 1-3 gads, tieksme pēc patstāvīguma, apņēmīgums. No šejienes: patstāvīgums, pašdisciplīna vai nedrošīgums, dumpīgums;
- Lokomotoriskā stadija (rotaļu), 3-6 gadi, piedalīšanās dažādos darbības veidos, rotaļas, nodarbības. No šejienes: iniciatīva vai vainas sajūta, kura atsevišķos gadījumos izpaužas kā agresivitāte, atriebība;
- Skolas vecuma stadija; 7-11 gadi, interese par apkārtējo priekšmetu jēgu un noderīgumu, veidošana, meistarošana. No šejienes: priekšnoteikumi iekļaušanai tehnoloģiskajā kultūrā vai arī infantilisms un nepilnvērtīguma sajūta;
- Agrās jaunības stadija, 12-18 gadi, psihosociālās identitātes iegūšana (Eriksons, 1998).

D. Elkoņinam pieder sekojošā vecumposmu periodizācijas koncepcija, kuras pamatā ir galvenās darbības ideja, psihes jaunveidojumu rašanās un tos pavadošās attīstības krīzes:

- Intīms kontakts ar māti, 0-1 gads, veidojas saskarsmes izziņa ar mātes smaida, pieskāriena starpniecību;
- Priekšmetiskās manipulācijas, 1-3 gads, notiek lietu un priekšmetu izzināšana, kā rezultātā notiek izziņas procesa attīstība;
- Sižetiskās lomu rotaļas, 3-7 gadi, notiek saskarsmes izzināšana;
- Mācības un saskarsme ar vienaudžiem, 7-11 gadi, notiek zināšanu tehnoloģiju apgūšana, kā rezultātā attīstās intelekts (Элконин, 1999).

Kognitīvo teoriju piedāvāja Zviedru zinātnieks Ž. Piaže. Šās teorijas pamatā ir domāšanas attīstības un zināšanu apgūšanas problēmas. Tā, Ž. Piaže iedalīja cilvēka garīgo attīstību četros periodos:

- Jutekliski - kustāmo (sensomotoro) no dzimšanas līdz 2 gadiem, kad bērns izzina pasauli caur uztveršanu un darbību;
- Pirmsoperatīvo no 2 līdz 7 gadiem, kas bērni veido objektu intelektuālos priekšstatus un iespējamo darbību ar priekšmetiem;
- Konkrētās domāšanas periods no 7 līdz 11 gadiem, veidojas loģiska domāšana;
- Abstrakcijas domāšanas periods no 11 gadiem un tālāk, kad veidojas abstrakta domāšana (Пиаже, 1969).

Ļ. Vigotskis izanalizēja bērnu psihiskās attīstības procesus dažādos vecumposmos un izstrādāja kopējo shēmu, kas ļauj novērot vecuma maiņas iemeslus. Saskaņā ar šo shēmu, katrs vecumposms sākās ar krīzi, kas pamatots ar jaunas sociālās situācijas attīstīšanu. Ļ. Vigotska piedāvātā vecumposmu periodizācijas ir sekojošā:

- Jaundzimušo krīzi. Jaunākais vecums no 2 mēnešiem līdz 1 gadam. Raksturojas ar minimālo saskarsmes iespēju;
- 1.gada krīze. Agrīnā bērnība no 1 līdz 3 gadam. Darbība – rotaļa, attīstās runa, staigāšana, žesti;
- 3.gada krīze. Pirmsskolas vecums no 3 līdz 7 gadiem. Parādās „es pats”, veidojas raksturs;
- 7.gada krīze. Skolas vecums no 8 līdz 12 gadiem. Attīstās bērna patstāvība, attieksme pret citiem bērniem;
- 13.gada krīze. Pubertātes vecums no 14 līdz 18 gadiem. Pieaugušā sajūta, savas personības sajūta, pašapziņas attīstīšana (Vigotskis, 1998).

Tādējādi, katra teorija balstās uz konkrētiem kritērijiem, ko izvēlējās teoriju autori. Tā, Ž.Piaže teorijas periodizācijas kritērijs ir intelekts, E.Eriksona – personības identiskums, D.Elkoņina – bērna un sabiedrības saskarsmes pakāpe, L.Vigotska – vadošās darbības jēdziens.

Ņemot vērā, ka katram bērna vecumposmam atbilst konkrētas fiziskās un psihiskās īpatnības, bērnu prasmju attīstības līmenis, t.sk. arī pētniecisko prasmju attīstības līmenis balstās tieši uz šo īpatnību zināšanām.

Runājot par trīsgadīgiem bērniem, tad tie vēlas būt patstāvīgi: cenšas paši ģērbties, ēst, saņemt gandarījumu, ja viņiem izdodas pašiem uzcelt piramīdu no klucīšiem, uzvilkt krekliņu vai salikt puzzli. Tajā pat laikā, bērni bieži vēršas pēc palīdzības pie vienaudžiem, nevis pieaugušajiem, kas liecina par to, ka trīsgadīgs bērns mācas saskarsmē ar vienaudžiem, kas ir par pamatu prasmēm darboties komandā attīstībai. Komandu darbs ir svarīsi pētnieciskajā darbībā.

3.tabulā kvalifikācijas darba autore apkopoja trīsgadīgu bērnu pamata sasniegumus:

2.tabula. Trīsgadīgo bērnu pamata sasniegumi (Голубева, 2002)

Psihiska attīstība	Bērns apzinās kā personība, sākas patstāvības periods, bērns cenšas visu darīt pats. Bērns kļūst par novērotāju, jo ilgstoši var skatīties uz priekšmetiem vai darbībām, iegaumē tās, it īpaši, ja tas izraisa interesi. Attīstās domāšana un iztēle – bērns mācās spēlēt lomu rotaļas, sacer pasakas, stāstus.
Fiziska attīstība	Bērnām ir labi attīstīti darbības ar priekšmetiem: viņš prot celt no klucīšiem stabilas konstrukcijas, salikt lielākas puzzle. Prot pareizi turēt zīmuli. Veikli spēlējas ar bumbu, prot to pārmest pāri galvai. Lēkā uz vienas kājas, prot uzkāpt pa kāpnēm.
Emocionāla attīstība	Bērns prot uztvert apkārt notikušo, tēlot pasaku varoņus, prot līdzjust un pārdzīvot.

Sensora attīstība	Bērns labi uztver informāciju. Atpazīst un prot nosaukt minimāli 5 krāsas, prot atpazīt dabas skaņas (putni, dzīvnieki, pērkons), kā arī mūziku (skaļa - klusa, jautra – skumīga).
Intelektuālā attīstība	Atceras 2-3 vārdus no 10, pusi no parādītiem priekšmetiem. Prot sadalīt priekšmetus pa grupām: mēbeles, apģērbs, dzīvnieki, augļi... Prot skaitīt līdz 5, atpazīst ģeometriskas formas (apaļš, kvadrāts, trīsstūris), izprot jēdzienus mazs-liels, augsts -zems, auksts-karsts...
Runas attīstība	Vārdu krājums sasniedz 1500 vārdi, prot lietot vārdus pēc dzimtas, sastādīt teikumu no 5-6 vārdiem. Apraksta priekšmetus, notikumus pareizā secībā. Ja kaut kas nav skaidrs, jautā „Kāpēc?”.
Socializācija	Ir nepieciešamas rotaļas ar vienaudžiem. Parādās vēlme spēlēties ne blakus, bet kopā ar citiem bērniem. Pieaugušais kļūst par partneri.
Prasmes	Prot uzvilkt apģērbus bez aizdares, apavus ar līmlentēm. Patstāvīgi ēd, noslauca ar salveti muti, rokas. Ievēro uzvedības normas pie galda, sanitārās normas. Uztur kārtību un salasa rotaļlietas. Prot griezt ar šķērēm, zīmēt ģeometriskas formas, apvest un izkrāsot zīmējumu.

Apkopojot tabulā iekļauto informāciju, kvalifikācijas darba autore secina, ka tabulā norādīta informācija ir vispārēja, un katra bērna attīstība notiek individuāli, pamatojoties uz bērna īpatnībām: viens bērns trīs gadu vecumā ir attīstīts labāk, ne kā cits. Vadoties no personīgas pieredzes, autore norāda, ka trīsgadīgie bērni uztur tādu kārtību, kādu viņi uzskata par pareizu.

Bērns sāk apzināties pats sevi, savu ķermeni un tuvāko apkārtni. Šajā laikā viņš veic pirmos praktiskos prāta attīstības vingrinājumus, sāk lietot vienkāršus ikdienas darba rīkus, darbībā sāk attīstīties aktīvs bērns. Bērns apmēram ap trešo dzīves gadu kļūst kaprīzs, spītīgs. Mazais bērns, kuru veda pie rociņas tiešā un pārnestā nozīmē, rauj rociņu laukā no pieaugušā plaukstas, izsaka savas vēlmes, kuras dažkārt nesakrīt ar pieaugušo uzskatiem. Bērns sāk bieži lietot teicienu „Es pats. (Vorobjovs, 2000).

"Es pats!" - tas ir "es - sistēmas" apstiprinājums - personības veidošanās pamats un beigas agrajai bērnībai. Lēciens no reālista uz fantazētāju noslēdzas ar "spītīgo vecumu". Šo periodu dēvē par „trīsgadīgo krīzi”. Šo periodu raksturo tieksme kļūt par patstāvīgu, neatkarīgu no pieaugušiem. Šī perioda pazīmes ir bērna negativisms, spītība, tiepība, patvaļība, kas veido bērna personības jaunveidojumus: „Es”, „Es pats”, lepnums par sasniegumiem (Vigotskis, 1998).

Sākot no trīs gadu vecuma par bērna vadošo darbību psihe attīstībā kļūst lomu rotaļa. Rotaļā bērns vingrinās sarežģītajai saskarsmes darbībai. Atdarīnot pieaugušo rīcību un izturēšanos, bērns apgūst sociālo lomu sabiedrībā (Jurgena, 2001).

Trīsgadīgo bērnu domāšanas attīstība ir saistīta ar cēloņu un sekū sakarību atklāšanu starp lietām un to norisēm. Par to, ka šajā vecumā bērni intensīvi meklē cēloņsakarības liecina viņu daudzi jautājumi, bērnus dēvē par „kāpēcīšiem” (Svence, 1999).

Pamata vajadzības šajā vecumā ir vajadzība pēc cieņas, saskarsmes un atzīšanas, kas tiek īstenotas rotaļā. Īpaši trīsgadīgos bērnus pievilcina kaut kas jauns, nezināms.

Apkopojojot iepriekš izklāstīto, secināms, ka trīs gadu vecumā bērnam veidojas vēlme visu izdarīt pa savēji. Tas ir nepieciešams, lai bērns kļūtu patstāvīgs, apzinātos sevi kā patstāvīgu cilvēku, kas izraisa bērna vajadzību visu noliegt un darīt pašam. Tāpēc visas prasmes bērniem veidojas un attīstās tikai ņemot vērā atbilstoša vecuma raksturojumu un bērna individuālas īpatnības.

Pētnieciskas prasmes bērni apgūst pakāpeniski, vienlaicīgi ar bērnu kopējo attīstīšanu. Apgūšana notiek gan pedagogu vadībā, gan pieaugušo vadībā, gan no citiem bērniem, arī bērni tos apgūst patstāvīgi.

Pirmsskolas izglītības mācību satura programmā noteiktas prasmes, kuras jāapgūst katrai bērnu vecuma grupai, kā arī plānotie rezultāti, kuru apguve jāsekmē turpmāk. Programmā norādīts, ka pirmsskolas vecuma bērnu attīstība norit nevienmērīgi, tāpēc, plānojot pedagoģisko procesu, nepieciešams novērtēt bērna fizisko, sociālo un psihisko attīstību pēc izglītības iestādē apstiprinātiem kritērijiem, lai organizētu katra bērna individuālajai attīstībai atbilstošu, jēgpilnu un bērna attīstību veicinošu pedagoģisko procesu. Runājot par bērnu vecumu šī darba kontekstā, bērniem vecumā no trīs gadiem atbilst rezultāti, kas ir norādīti 3.pakāpē (Pirmsskolas izglītības mācību satura programma, 2012).

Kā jau bija norādīts iepriekš, autore uzskata, ka A.Savenkovs konkrēti noteica pirmsskolas vecuma bērnu pētnieciskas prasmes. Pēc A.Savenkova viedokļa, par pētniecisko prasmju izveidošanās liecina:

1. Prasmes redzēt problēmu;
2. Prasmes veidot un uzdot jautājumus;
3. Prasmes izvirzīt hipotēzi;
4. Prasmes izdarīt secinājumus;
5. Prasmes aizstāvēt savu viedokli;
6. Prasmes patstāvīgi veikt pētījumu (Савенков, 2002).

Par pētniecisko prasmju izveidošanās kritērijiem, A.Savenkovs uzskata: patstāvību, pilna un loģiska atbilde, secinājumu un formulējumu pareizība (Савенков, 2002).

Vērtējot bērnu pētniecisko prasmju līmeni jāņem vērā, ka jeb kura darbība ir atkarīga no subjekta attieksmes. Tādējādi, ir nepieciešams pareizi vērtēt bērnu attieksmi pret pētniecisko darbību, ņemt vērā cik interesanta ir šis jautājums bērniem, viņu aktivitāti pētnieciskajā procesā.

Ļoti svarīgs ir bērnu darba process pētniecības gaitā, un tāpēc jāvērtē nevis rezultāts, bet process: bērnu domas, spriedumus. Minētais liecina par to, ka prasmes ir kvalitātes rādītājs, nevis daudzuma rādītājs. Jebkuram pētnieciskajam procesam jāatbilst bērnu vecumam un individuālajām attīstības īpatnībām. Pētījuma tēmai jābūt saprotamai bērniem, tai jāizsauc interese un vēlme kaut ko pārbaudīt, izzināt.

Pirmsskolas izglītības mācību satura programmā sociālās zinībās un ētikā viens no uzdevumiem ir rosināt iepazīt un apzināties sevi, t.i.:

- Apzināties savu dzimumpiederību;
- Apzināties savu acu krāsu;
- Apzināties savu matu krāsu;
- Apzināties matu garumu;
- Apzināties savu augumu;
- Apzināties ķermeņa sastāvdaļas.

Apkopojot iepriekš minēto, 3.tabulā ir apkopoti trīsgadīgo bērnu pētniecisko prasmju veidošanās rādītāji un kritēriji, kā arī to noteikšanas metodes:

3.tabula. Trīsgadīgo bērnu pētniecisko prasmju veidošanās rādītāji un kritēriji

Kritēriji	Līmenis			Noteikšanas metodes
	Augsts līmenis	Vidējs līmenis	Zems līmenis	
1.Problēmas noteikšana, formulēšana.	Patstāvīgi redz problēmu un nosaka to	Dažreiz patstāvīgi, bet lielākā daļā ar pedagoga palīdzību.	Patstāvīgi problēmu neredz, taču pieņem to, ko iesaka pedagogs, neizrāda aktivitāti problēmas noteikšanā.	Novērošana problēmas noteikšanas procesā
2.Jautājumu noformulēšana.	Formulē jautājumus patstāvīgi.	Formulē ar pedagoga palīdzību.	Patstāvīgi nespēj noformulēt jautājumu, taču pieņem pedagoga	Novērošana jautājumu noformulēšanas procesā,

			ieteikto jautājumu.	jautājumu analīze.
3.Mērķa uzstādīšana un efektīva risinājuma meklēšana.	Aktīvi izrāda pūles un patstāvīgi zīmē shēmas, zīmējumus, sniedz paskaidrojumus –meklē risinājumu.	Meklē risinājumu ar pedagoga palīdzību.	Nespēj atrast risinājumu, gaida, kamēr atradīt kāds cits.	Novērošana darbības procesā, rezultātu analīze.
4. Izvirza hipotēzi un risina problēmu.	Aktīvi izsaka pieņēmumus, hipotēzes, piedāvā vairākus.	Hipotēzi izvirza ar pedagoga palīdzību, risināju piedāvā vienu.	Nespēj izvirzīt hipotēzi un atrast risinājumu.	Novērošana.
5.Loģisku un pilnīgu paskaidrojumu sniegšana	Sniedz procesa pilnīgu un loģisku paskaidrojumu	Paskaidro procesu ar pedagoga palīdzību.	Nevar pilnīgi un loģiski paskaidrot savu darbību.	Darbības novērošana.
6.Secinājumu izdarīšanu.	Patstāvīgi noformulē vai ir sasniegts rezultāts, sniedz paskaidrojumus.	Daļēji patstāvīgi vai ar pedagoga uzdotajiem jautājumiem izdara secinājumus	Nespēj noformulēt secinājumus, neredz kļūdas, neprot apspriest.	Izteikto domu analīze.
7.Pētījuma veikšanas patstāvība.	Patstāvīgi nosaka problēmu, atrod	Pedagogs uzstāda problēmu,	Pedagogs uzstāda problēmu, norāda risinājumu un	Novērošana.

	risinājumu un realizē.	bet bērns patstāvīgi atrod risinājumu un realizē.	bērns realizē ar pedagoga palīdzību.	
--	------------------------	---	--------------------------------------	--

Pētnieciskas prasmes sāk veidoties jau agrīnā bērnībā, kad notiek bērni sāk izšķirt priekšmetus pēc krāsas, formas, nozīmes. Kad bērni paši darbojas ar pētniecības objektiem, viņi labāk izzina apkārtējo pasauli. Tieši pētnieciskas prasmes ļauj bērniem pašiem atrast atbildes uz viņu mīļākiem jautājumiem: „Kāpēc?“, „Kā?”.

Līdz trīs gadu vecumam bērni izzina apkārtējo pasauli ziņkārības ceļā. Sākot no trīs gada vecuma, ziņkārība papildinās ar rotaļām un eksperimentiem – zinātkāres periods, kad uz katru jautājumu bērni vēlas saņemt reālo atbildi.

Pirmsskolas vecuma bērnu pētniecisko interešu attīstībā pastāv divas līnijas:

1. Bērnu pieredze tiek bagātināta pakāpeniski, pievienojot jaunas zināšanas par apkārtni, kas, savukārt, arī veicina pētniecisko prasmju aktivitāti;
2. Pakāpeniski bērni izdala konkrēto savas intereses virzienu, jomu, ko pakāpeniski padziļina, kas arī veicina pētniecisko prasmju aktivitāti (Бакуленко, 2014).

Tāpat jāatzīmē, ka katra vecuma grupai ir raksturīga sava pētniecisko prasmju aktivitāte: jo vecāks bērns, jo aktīvākas ir prasmes. Runājot par trīsgadīgiem bērniem, autore uzskata, ka trīsgadīgo bērnu pētnieciskas prasmes tikai veidojas un vēl nav pietiekami labi attīstītas. Šajā vecumā bērni jau iegūst diezgan daudz priekšstatu un zināšanu par realitāti un apkārtni, taču šīs zināšanas vēl nav savstarpēji saistītās. Bērni tikai mēģina veidot savstarpējas saistības. Par izziņas objektiem kļūst ne tikai priekšmeti, un darbības, bet arī īpašības - krāsa, forma, lielums, fiziskās īpašības, kas palīdz veikt salīdzinājumu pēc vienas īpašības vai pazīmes (Бепакца, 2014).

Līdz trīsgadīgajam vecumam bērni izzina pasauli manipulācijās ar priekšmetiem – ziņkārības periods, taču ceturtajā dzīves gadā izzināšana papildinās ar rotaļu un eksperimentiem, sākas zinātkāres periods. Bērnu izzināšanas aktivitāte izpaužas arī bērnu runas attīstīšanā un uzdotajos jautājumos. Trīsgadīgiem bērniem raksturīga uzskatāmi-tēlaina domāšana, kas veicina ziņkārības izpausmi: bērni uzdod ļoti daudz jautājumu, kas liecina par to, ka:

- Bērniem ir izveidojies noteiktais zināšanu krājums;
- Izveidojas prasmes salīdzināt faktus, noteikt starp viņiem minimālos sakarības, kā arī saskatīt sevī zināšanas nepietiekamību;

- Izveidojies sapratne par to, ka zināšanas var iegūt verbālajā ceļā no pieaugušajiem.

Jo vecāks kļūst bērns, jo jautājumu kļūst vairāk, kā arī pastiprinājās nepieciešamība saņemt atbildi pašam pētnieciskajā darbībā. Tāpēc bērni mēģina veikt patstāvīgas darbības, pieaug to sarežģītums. Atstāstot to, ko bērni redzēja, viņi neierobežojas ar atsevišķām frāzēm uz skolotāja uzdotajiem jautājumiem. Bērnu atbildes satur jau dažus teikumus, un pat nelietus stāstus.

Tādējādi, apkopojot iepriekš minēto, secināms, ka trīsgadīgo bērnu pētnieciskās prasmes raksturo tādi rādītāji, ka prasme izvēlēties pētījuma tēmu, izvirzīt dažādas hipotēzes, atrast iespējamus risinājumus, veikt eksperimentu, izdarīt secinājumus. Norādītas prasmes bērniem jāapgūst, taču jāņem vērā bērnu individuālās īpatnības, un tāpēc nevar no viesiem bērniem pat vienā vecumā pieprasīt vienādi veiksmīgi apgūt konkrētas prasmes.

Trīsgadīgie bērni ir spējīgi apgūt vairākas pētnieciskas prasmēs sākuma līmenī. Tādējādi, bērniem ir jānodrošina tāda vide, kas veicinātu patstāvības attīstīšanu, pētnieciskas intereses attīstīšanu un pētnieciskas darbības realizēšanu. Īpaši nepieciešams izmantot tādas metodes un paņēmienus, kas palīdz bērniem apgūt prasmes un piemērot tās savā darbībā. Viena no tādiem paņēmieniem ir lomu rotaļa.

1.3.Lomu rotaļas trīsgadīgo bērnu pētniecisko prasmju pilnveidei

Bērnu attīstīšanas laikā izmainās ne tikai bērnu ķermeņa masa, bet arī aktivizējas viņa fiziskas iespējas. Vienlaicīgi bērni attīstās psihiski, izzina pasauli, realitāti, veido saskarsmes attiecības. Tieši rotaļa kļūst par pamatu bērnu saskarsmē ar pasauli, izzināšanas un prasmju apgūšanas avotu. Rotaļa ir dzīves atainojums. Rotaļā viss notiek it kā ne pa īstam, taču konkrētajos nosacītajos apstākļos, ko veido bērnu fantāzija, ir ļoti daudz īsta: rotaļā dalībnieku darbības ir reālas, viņu jūtas, pārdzīvojumi ir reāli un atklāti.

Pirmsskolas vecumā par bērnu vadošo darbību kļūst lomu rotaļa, tā ir aizraujoša un interesanta darbība, kurā notiek bērnu neapzināta gatavošanās dzīvei. Rotaļā bērni vingrinās sarežģītājam saskarsmes darbībai. Atdarīnot pieaugušo rīcību un izturēšanos, bērni apgūst sociālo lomu sabiedrībā. Tieši ar lomu rotaļu palīdzību bērni piemērojas pieaugušo cilvēku dzīvei (Jurgena, 2001).

Lomu rotaļa ir brīva, radoša darbība, kurā bērns, balstoties uz pieredzi, radoši attēlo vēroto un pārdzīvoto, apmierina savas vajadzības pēc saskarsmes, fizikas aktivitātes, izziņas, pašregulācijas. Rotaļa sekmē sava „Es” apzināšanos, bērna pašattīstību un veicina attīstību veselumā (Dzintere, Pučure, 2003).

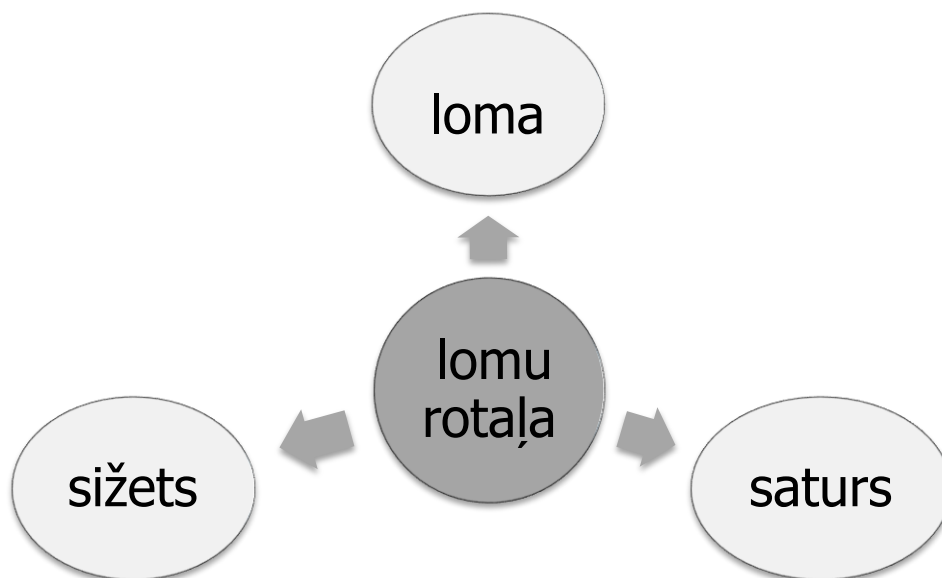
Loma un sižets veido rotaļas pamatu. Bērni parasti uzņemas pieaugušā lomu. Tās nozīme palielinās, ja tajā var aizsargāt citus (skolotāju, būvnieku). Rotaļas sižetu veido īstenība, ko bērns attēlo rotaļām sižetā bieži vien atainojas konkrētā bērna dzīve (Dzintere, Pučure, 2003).

Autore piekrīt D.Dzinteres viedoklim par to, ka lomu rotaļa ir saistīta ar bērnu iniciatīvu un izdomu.

Pastāv šādi lomu rotaļas struktūras elementi:

- Sižets – rotaļas tēma, tā realitātes joma, kas attēlota rotaļā;
- Saturs – tas, kas konkrēti tiek atspoguļots rotaļā;
- Rotaļas situācija – rotaļas apstākļu kopums, kas nepastāv reāli, bet veidots fantāzijā;
- Plāns – darbību plāns, ko plāno rotaļas dalībnieki;
- Loma – būtnes vai priekšmeta tēls, ko atdarina bērns rotaļā;
- Lomas (rotaļas) darbība – bērna darbība lomā;
- Lomas (rotaļas) sadarbība paredz sadarbību ar partneri vai partneriem, ko nosaka loma;
- Noteikumi – darbību kārtība rotaļā (Kopotkova, 2006).

Taču autore uzskata, ka trīsgadīgie bērni vēl nav spējīgi ievērot visus lomu rotaļas elementus, un tāpēc lomu rotaļas struktūru, kas ir raksturīga tieši šai vecuma grupai, piedāvā sekojošu:

2.attēls. Lomu rotaļas struktūra

D.Elkoņins definēja lomu kā ir sižeta realizācijas līdzekli, lomu rotaļas komponentu. Loma bērna darbībā parādās tad, kad bērns cenšas darboties patstāvīgi, kā pieaugušais. Bērns izmanto rotaļā rotaļlietu, no „ieskaņo” to, runāja no tās vārda. Rotaļas sižets ir konkrētās darbības, notikumu attēlošana. Bērna darbības rotaļā ir sižeta realizācijas līdzekļi. Rotaļas saturs

mainās saistībā ar to, kā mainās bērna priekšstati par pieaugušo darbību (Элкони́н, 1999). Piemēram, spēlējot ārsta lomu, sākumā bērni pārsvarā atkārtoja vienas un tās pašas darbības: mērija temperatūru, apskatīja kakliņu. Pēc tam rotaļas saturs papildinājās ar potēšanas procedūru, receptes izrakstīšanu, pārrunām ar slimnieku. Bērnām jāievēro lomas uzvedības noteikumus. Rotaļas sižets kļūst sarežģītāks vienlaicīgi ar bērnu kopējo attīstību, bērnu redzesloka paplašināšanu, pieredzes iegūšanu. Sadzīves sižets ir visvienkāršākais, un tas ir raksturīgs trīsgadīgiem bērniem. Rotaļas sižetu un saturu nosaka sociālie apstākļi, kuros dzīvo bērns. Rotaļa palīdz bērniem sevi pārbaudīt un parādīt savas zināšanas.

Rotaļās bērni apmierina savu sociālo vajadzību – būt savā dzīvē kopā ar pieaugušajiem. Šajā attīstības posmā bērniem vairs nepietiek vienkārši būt klāt pieaugušo darbībā, viņi paši savā starpā organizē īpašu rotaļu dzīvi, veidojot to no savas vides sociālo attiecību un pieaugušo darba dzīves galvenajiem elementiem, iedalot sev novērotās pieaugušo lomas (Plaude, 2008).

Rotaļai un tās lomai ir jāsekmē katra bērna dzimuma identitāte, ievērojot zēnu un meiteņu vajadzības un jāsekmē arī tas, lai bērni apgūtu dzīves prasmes attiekmē pret pretējo dzimumu. Zēnu un meiteņu rotaļās vērojama atšķirība tēmas izvēlē, attiecīgi tai arī lomu, rotaļlietu izvēlē, kas savukārt ietekmē arī rotaļu darbību virzību (Dzintere, Stangaine 2007).

Tādējādi, lai rotaļa būtu efektīva un sasniegtu rezultātu, tai jābūt piemērotai bērnu individuālajām īpatnībām, vecumposmam.

Rotaļa ir viens no bērnu darbības veidiem, kuru pieaugušie izmanto bērnu audzināšanas un prasmes apgūšanas mērķiem. Rotaļā bērns attīstās kā personība un veidojas viņa prasmes, darba un saskarsmes pamati. Taču prasmes rotaļāties bērniem neradās paši pa sevi – bērni jāiesaista rotaļā. No tā, kādu saturu pieaugušie iegulda rotaļās, kuras piedāvā bērniem, ir atkarīga bērnu attīstība nākotnē.

Ceturtajā dzīves gadā bērniem īpaši sāk veidoties ziņkārības - bērni uzdot daudz jautājumu, kas liecina par to, ka:

- Bērniem jau ir uzkrāts zināšanu noteiktais daudzums, jo par to, kas neinteresē, jautājumu neveidojas;
- Veidojas vajadzība salīdzināt faktus, noteikt starp viņiem likumsakarības, kā rezultātā noskaidrot to, kas vēl nav zināms;
- Radās sapratne par zināšanu iegūšanas metodēm (Савенков, 2004).

Tāpēc ir lietderīgi ne tika nodod savas zināšanas bērniem, bet palīdzēt viņiem iegūt tās patstāvīgi, pētījuma gaitā, pielietojot un attīstot pētnieciskas prasmes. Šajā gadījumā bērna jautājums pārveidojas par mērķa noformulēšanu. Pieaugušie palīdz trīsgadīgiem bērniem izvēlēties pētījuma metodiku, palīdz ar rekomendācijām un kopā realizē nepieciešamas darbības,

jo trīsgadīgie bērni vēl nespēj patstāvīgi veikt pētījumu. Jāmāca bērnus prognozēt rezultātus, un šajā nolūkā uzdod viņiem dažādus jautājumus, kas veicina pētnieciskas prasmes.

Lomu rotaļā jāiesaista arī priekšmeti, kas palīdz bērniem realizēt lomas sižetu. Piemēram, iesaistot lomu rotaļā lelles, bērni var izpētīt matu garumu, matu krāsu, acu krāsu, kā lelles ģērbtas. Tas, cik veiksmīgi lomu rotaļa sekmēs pētniecisko prasmju attīstīšanu, ir atkarīgs arī no pedagoga profesionalitātes, no pareizas rotaļas vadīšanas un organizēšanas.

Tādējādi, lomu rotaļa ir bērnu kopējas darbības veids, kad bērni apvienojas pēc pašu iniciatīvas, paši nosaka rotaļas sižetu, paši sadala lomas, paši izlemj, kādas darbības veiks konkrēta loma. Svarīgi ir tas, ka rotaļas sižets un saturs nāk no reālas dzīves. Lomu rotaļai ir liels attīstošais potenciāls, kas veicina bērnu attīstību kopumā. Cik veiksmīgi lomu rotaļa vecina pētnieciskas prasmes, atbildi sniegs praktiska pētījuma rezultāti.

2. Trīsgadīgu bērnu pētniecisko prasmju pilnveides izpēte lomu rotaļās

2.1. Pētījuma organizācijas un metožu izvēles pamatojums

Lai sasniegtu kvalifikācijas darba mērķi un pārbaudītu darbā izvirzīto hipotēzi, ka trīsgadīgu bērnu pētniecisko prasmju pilnveide lomu rotaļās būs sekmīgāka, ja tiks izvēlētas vecumposmam atbilstošas rotaļa un tiks cienīts bērnu viedoklis, tika veikts praktiskais pētījums Rīgas rajona Stopiņu novada pirmsskolas izglītības iestādē „X”.

Pētījumā piedalījās 16 bērni vecumā no 3 līdz 3.6 gadiem, pirmsskolas pedagogi un bērnu vecāki. Pētījums tika veikts laika periodā no 2017.gada 04.septembra līdz 2017.gada 04.novembrim.

Vadoties no teorētiskā daļa zinātnieku pētījumiem, kvalifikācijas darba autore uzskata par lietderīgu noteikt šādus pētniecisko prasmju kritērijus, ar tradicionālajiem rādītājiem – vienmēr, dažreiz, nekad:

1. Prasmes redzēt problēmu;
2. Prasmes uzdot jautājumus;
3. Prasmes atrast risinājumu;
4. Prasmes izdarīt secinājumus;
5. Prasmes aizstāvēt savu ideju;
6. Prasmes patstāvīgi darboties pētījumā.

Par pētniecisko prasmju līmeni liecina tādi komponenti, kā patstāvība, atbildes loģiskums un apjoms, secinājumu un formulējumu pareizība.

Pamatojoties uz bērnu novērojumiem dažādās režīma momentos, katrs no minētajiem kritērijiem tiks vērtēts 3 līmeņu sistēmā:

- Zems līmenis – 1 balle; raksturojas ar zemo pētniecisko interesi, bērns nav aktīvs problēmas meklēšanā, neprot patstāvīgi noformulēt jautājumus, nevar atrast risinājumu, neprot plānot savas darbības, neprot apspriest rezultātus;
- Vidējais līmenis – 2 balles; raksturojas ar to, ka bērnam ir izveidojies pētnieciska interese, bieži prot saskatīt problēmu, prot atrast vienīgo risinājumu, patstāvīgi vai ar pieaugušā uzdoto jautājumu palīdzību izdarīt secinājumus, prot lietot pierādījumus, taču ne vienmēr loģiski un pilnīgi, darbības organizēšanā ir nepieciešama pieauguša uzraudzība un palīdzība;

- Augsts līmenis – 3 balles; raksturojas ar prasmi patstāvīgi saskatīt problēmu, pareizi formulē jautājumus un piedāvā vairākus risinājumus, argumentē tos, loģiski un pilnīgi izdara secinājumus.

Tādējādi, maksimālo baļļu skaits, ko var saņemt viens bērns, ir 18.

Empīriskais pētījums tika veikts četros posmos:

1. Pirmais posms – bērnu pētniecisko prasmju sākotnēja diagnostika tika veikta vienas nedēļas laikā pirmajā nedēļā;
2. Otrais posms – bērnu vecāku anketēšana ar mērķi noskaidrot, kādas sižeta lomu rotaļas patīk bērniem;
3. Trešais posms – izmēģinājuma darbība izmantojot lomu rotaļas ar mērķi pilnveidot bērnu pētnieciskas prasmes, ilga četras nedēļas;
4. Ceturtais posms – bērnu pētniecisko prasmju diagnostika pētījuma beigās ar mērķi saņemt atbildi uz pētījuma hipotēzi, pēdējā nedēļā.

4.tabulā ir norādīti bērnu pētniecisko prasmju rādītāju vērtēšanas līmeņi:

4.tabula. Trīsgadīgo bērnu pētniecisko prasmju rādītāji

Kritēriji	Līmenis		
	Zems līmenis	Vidējs līmenis	Augsts līmenis
1.Prasmes redzēt problēmu.	Patstāvīgi problēmu neredz, taču pieņem to, ko iesaka pedagogs, neizrāda aktivitāti problēmas noteikšanā.	Dažreiz patstāvīgi, bet lielākā daļā ar pedagoga palīdzību.	Vienmēr patstāvīgi redz problēmu un nosaka to.
2.Prasmes uzdot jautājumu.	Patstāvīgi nespēj noformulēt jautājumu, taču pieņem pedagoga ieteikto jautājumu.	Dažreiz formulē ar pedagoga palīdzību.	Vienmēr formulē jautājumus patstāvīgi.
3.Prasmes atrast risinājumu.	Nespēj atrast risinājumu, gaida, kamēr atradīt kāds cits. Nespēj atrast risinājumu.	Meklē risinājumu ar pedagoga palīdzību, dažreiz risinājumu piedāvā vienu, ne vienmēr veiksmīgāko.	Vienmēr piedāvā vairākus risinājumus, prot saskatīt veiksmīgāko.
4.Prasmes izdarīt secinājumus.	Nespēj izdarīt secinājumus, pieņem citu izdarītos secinājumus.	Dažreiz patstāvīgi vai ar pedagoga uzdotajiem jautājumiem izdara	Vienmēr pastāvīgi izdara secinājumus.

		secinājumus.	
5.Prasmes aizstāvēt savu viedokli.	Nespēj aizstāvēt savu viedokli, bieži arī nav sava uzskata.	Dažreiz aizstāv savu ideju, taču skaidrojumus nesniedz loģiski un pilnīgi.	Vienmēr sniedz procesa pilnīgu un loģisku paskaidrojumu, pārliecinoši aizstāv savu ideju.
6.Prasmes patstāvīgi darboties pētījumā.	Nespēj patstāvīgi veikt darbības, gaida, kamēr darbības noteiks kāds cits.	Dažreiz patstāvīgi veic darbības, kuras nosaka pedagogs vai citi bērni.	Vienmēr patstāvīgi veic pētījumu, saplāno un realizē darbības. Var organizēt arī citu darbības.

Empīriskajā pētījumā izvirzītie kritēriji un rādītāji būs lietderīgi izmantojami katra bērna individuālās pētniecisko prasmju pilnveides dinamikas noteikšanā.

2.2.Trīsgadīgu bērnu pētniecisko prasmju sākotnējās situācijas noteikšana

Lai praktiski pārbaudītu kvalifikācijas darbā izvirzīto hipotēzi, pētījuma laikā tika veikta pirmsskolas izglītības iestādes „X” trīsgadīgo bērnu pētniecisko prasmju sākotnēja izpēte novērošanas gaitā.

Novērošana ir viena no empīriskajiem datu ieguves metodēm izglītības pētījumos, kas ļauj iegūt visaptverošu informāciju par konkrētu procesu, kas apskata situāciju tās rašanās brīdī. Kvalifikācijas darbā autore veica tiešo novērošanu, kad tika novēroti bērnu darbība konkrētajā situācijā.

Novērošanas mērķis ir noskaidrot bērnu pētniecisko prasmju veidošanas līmeni pētījuma sākumā, kuras varēs pilnveidot pētījumā otrajā posmā lomu rotaļās.

Kvalifikācijas darba autore novēroja bērnus dažādās režīma un pedagoģiska procesa momentos, lai sākotnēji novērtētu bērnu pētniecisko prasmju līmeni. Novērojumu rezultāti tika fiksēti un apkopoti novērošanas protokolā, kas ir pievienots darbam kā 1.pielikums.

Novērošanas rezultāti tika apkopoti 5.tabulā:

5.tabula. Bērnu pētniecisko prasmju rādītāju sākotnējais līmenis

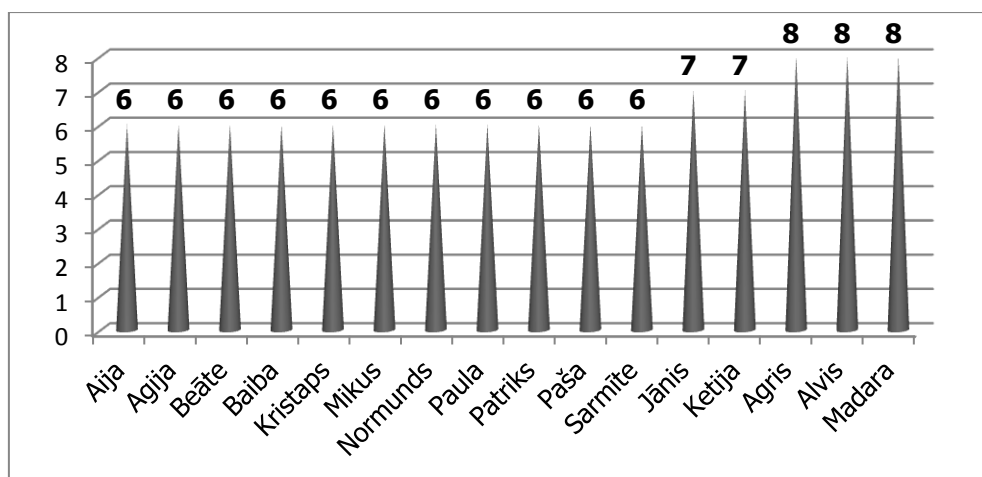
Bērnu vārds	Rādītāji -prasmes						kopā
	redzēt problēmu	uzdot jautājumu	atrast risinājumu	izdarīt secinājumu	aizstāvēt savu viedokli	patstāvīgi darboties pētījumā	
Aija	1	1	1	1	1	1	6
Agris	1	2	1	1	2	1	8
Agija	1	1	1	1	1	1	6
Alvis	2	2	1	1	1	1	8
Beāte	1	1	1	1	1	1	6
Baiba	1	1	1	1	1	1	6
Jānis	1	2	1	1	1	1	7
Kristaps	1	1	1	1	1	1	6
Ketija	1	2	1	1	1	1	7
Madara	2	2	1	1	1	1	8
Mikus	1	1	1	1	1	1	6
Normunds	1	1	1	1	1	1	6
Paula	1	1	1	1	1	1	6
Patriks	1	1	1	1	1	1	6
Paša	1	1	1	1	1	1	6
Sarmīte	1	1	1	1	1	1	6
Kopā:	18	21	16	16	17	16	

Analizējot apkopotos datus tika konstatēts, ka atbilstoši agrīnā pirmsskolas vecuma bērnu attīstības likumsakarībām, bērniem aktuālākas ir prasmes – uzdot jautājumu. Tad seko vēlme – patstāvīgi darboties.

Novērojuma rezultātā iegūtie dati vēlreiz apliecina konkrētā vecumposma bērnu attīstības raksturojumu.

Detalizētāks apkopojums tiek veikts nākamajā histogrammā.

3.attēlā parādīta bērnu pētniecisko prasmju rādītāju līmenis pētījuma sākumā:

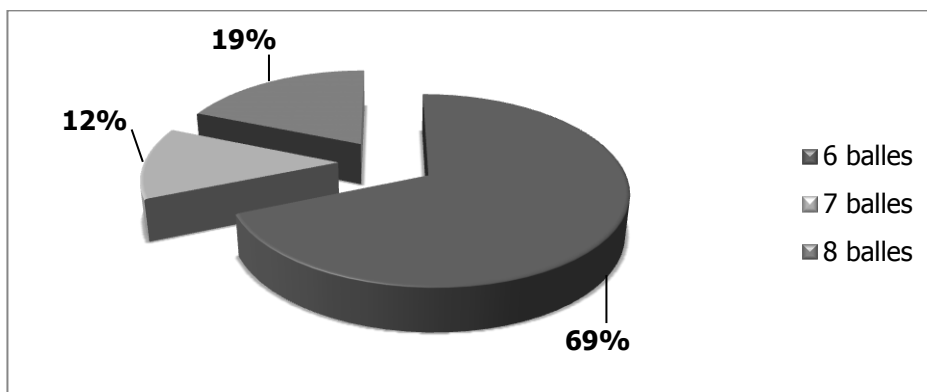
3.attēls. Bērnu pētniecisko prasmju rādītāju līmenis pētījuma sākumā

Analizējot konkrēto bērnu pētniecisko prasmju konstatācijas sākotnējos rādītājus, pēc izvēlētajiem kritērijiem, secinām, ka bērnu pētniecisko prasmju līmenis pētījuma sākumā svārstās no 6 ballēm līdz 8 ballēm. Bērnu lielākajai daļai pētniecisko prasmju sākotnējais līmenis ir zems un sasniedz minimālo līmeni.

Iegūtos datus var skaidrot ar to, ka:

- Bērnu iepriekšējā dzīves pieredzē nepietiekami pievērsta uzmanība konkrētām pētnieciskām prasmēm;
- Nepietiekami ģimenē tiek ievērotas konkrētu bērnu vecumposma attīstības likumsakarības;
- Tādējādi ikdienas steigā ģimenes locekļiem vienkāršāk izdarīt konkrētus darbus pašiem, nevis pilnveidot bērnu patstāvību;
- Ne vienmēr uz bērnu jautājumiem tiek ģimenē atbildēts, kas nerosina bērnus uzdot jautājumus arī turpmāk;
- Ikdienas norisēs dažreiz bērniem netiek atļauts aizstāvēt savu viedokli.

4.attēlā parādīts bērnu pētniecisko prasmju sākotnējais līmenis procentuāli:

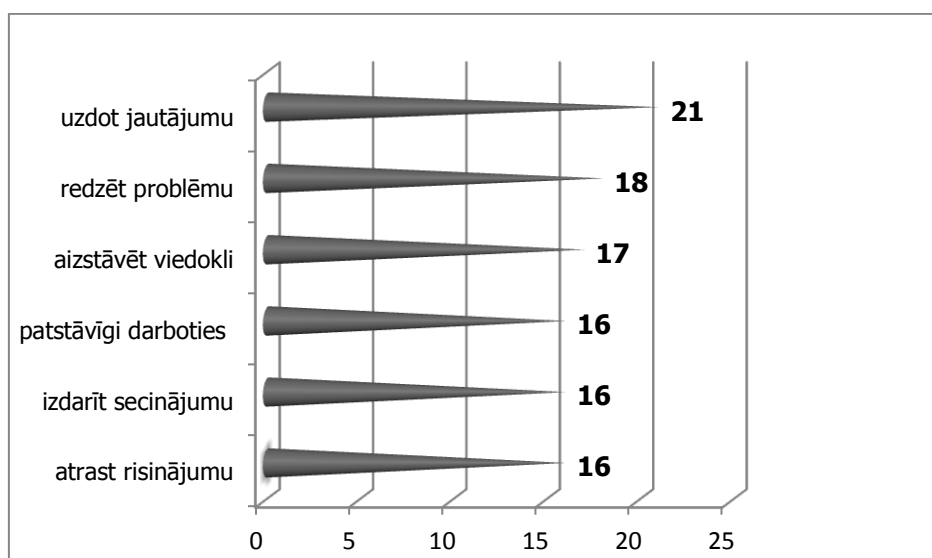

4.attēls. Bērnu pētniecisko prasmju līmenis pētījuma sākumā

Izmantojot datu apstrādes matemātiskās metodes izveidotā diagrammā, tad 6 baļļu līmenis sākotnēji ir konstatēts bērnu 69%, kas ir absolūtais vairākums. Tādus zemu rādītājus kvalifikācijas darba autore izskaidro ar bērnu vecuma īpatnībām: trīs gados bērniem tikai sāk veidoties pētnieciskā interese un prasmes to izpētīt. Bērni vēl ir pārāk mazi, lai varētu veikt pētniecisko darbību patstāvīgi. Tāpēc ir aktuāli pilnveidot un attīstīt bērnu pētnieciskas prasmes, kas arī ir šī darba mērķis. Vienlaicīgi jāatzīmē, ka trīsgadīgo bērnu vecums ir „kapēcīšu” laiks, kad bērni uzdod daudz jautājumus, pie tam, tas bieži notiek neapzināti. Uzdotot jautājumu, bērns vēl nesaprot, kas sekos pēc. Lielākoties trīsgadīgie bērni vēlas saņemt jau gatavas atbildes no pieaugušajiem vai vecākajiem brāļiem un māsām.

Vienlaicīgi, konstatējot bērnu pētniecisko prasmju sākotnējās izpētes rezultātus, redzams, ka Agrim, Jānim, Alvim, Ketijai, Madarai pētnieciskās prasmes ir izveidojušies nedaudz labāk, ne kā pārējiem bērniem. Šie bērni uzdod jautājumus pārdomāti, ar atklāto interesi saņemt atbildi. Tāpat jāatzīmē, ka Agrim jau ir izveidojušies prasmes aizstāvēt savu viedokli. Uzdotot jautājumu, Agris bieži jau paredz, kādu atbildi viņš gribētu saņemt. Un gadījumā, ja atbilde nesakrīt ar gaidāmo, nepiekrīt tai un cenšas pārliecināt atbildes sniedzēju. Alvis un Madara jau prot saskatīt problēmu un izvirzīt pētījuma tēmu. Piemēram, Madaru ļoti interesēja jautājums, kāpēc dažām meitenēm ir īsi mati, bet dažām gari, kāpēc cilvēkiem ir dažāda acu krāsa. Tādējādi, bērnu pētnieciskas prasmes raksturojas ar zemu pētniecisko interesi, bērni nav aktīvi problēmas meklēšanā, neprot patstāvīgi noformulēt jautājumus, nevar patstāvīgi atrast risinājumu, neprot plānot savas darbības, apspriest rezultātus.

5.attēlā ir apkopoti novērojuma dati par to, kādas pētnieciskas prasmes konstatētas pētāmajā bērnu grupā.

5.attēls. Bērnu pētniecisko prasmju attīstības līmenis pētījuma sākumā

No datu apstrādes matemātisko metožu rezultātā izveidotās diagrammas konstatējam, ka visaktuālākais bērniem ir uzdot jautājumu, un tas ir raksturīgi trīsgadīgiem bērniem. Citas pētnieciskas prasmes nav tik aktuālas. Tas liecina par to, ka pētnieciskas prasmes bērniem sāk veidoties, taču tās pilnveidojas dzīves laikā.

Apkopojot sākotnējas izpētes rezultātus, secinām, ka visiem bērniem nav izveidojies pastāvīga pētnieciska interese. Arī Alvis un Madara, kuri labāk ne kā pārējie bērni mācēja saskatīt pētījuma problēmu, nebija aktīvi risinājuma meklēšanā, savas darbības organizēšanā. Grūtības izraisīja arī jautājumu uzdošana: jāatzīmē, ka brīvajā sarunā bērni skaidri formulēja jautājumus, taču situācijā, kad bija nepieciešams uzdot jautājumus konkrēta uzdevuma kontekstā, jautājumu formulēšana bija apgrūtināta. Bērniem bija sarežģīti koncentrēties uz konkrētas tēmas un jautāt loģiski. Vienlaicīgi bērni aprakstot procesus un darbības nevarēja patstāvīgi izdarīt secinājumus, novērtēt savu darbību, atrast risinājumu. Tādi sākotnējas bērnu pētniecisko prasmju izpētes rezultāti ir izskaidrojami ar to, ka maziem bērniem, šajā gadījumā trīsgadīgiem bērniem, ir ierobežota iespēja patstāvīgi meklēt patiesību un zināšanas – bērniem tiek dotas gatavas zināšanas no pieaugušo puses, kas ierobežo bērnu zinātkāri un nerosina pētniecisko prasmju pilnveidi. Tiek konstatēts, ka nelietderīgi ir bērniem sniegt gatavus risinājumus un atbildes dzīves prasmju apgūvē, jo vecumposms raksturojas ar to, ka bērni apgūst atdarinot pēc parauga.

Tādējādi, ir nepieciešams pieaugušajiem un pirmsskolas izglītības iestādes skolotājiem izvēlēties tādas darbības metodes, kas stimulē bērnu pētniecisko prasmju pilnveidi.

Tādas ir lomu rotaļas.

2.3. Empiriska pētījuma gaita

Saskaņā ar pētījuma mērķi un izvirzīto hipotēzi, ka trīsgadīgo bērnu pētniecisko prasmju pilnveides iespējas lomu rotaļās būs sekmīgākas, ja

- tiks ievērota bērnu iepriekšējā dzīves pieredze,
- tiks izvēlētas vecumposmam atbilstošas rotaļas,
- tiks respektēta bērnu individualitāte,

tika organizēts empīriskais pētījums. Tika izveidots un realizēts lomu rotaļu kopums, kas vērsts uz bērnu pētniecisko prasmju pilnveidi.

Atbilstoši kvalifikācijas darba mērķim pētījuma empīriskajā daļā ir nepieciešams noskaidrot bērnu vecāku un pirmsskolas skolotāju reālās situācijas vērtējumu par bērnu pētnieciskajām prasmēm.

Lai noskaidrotu bērnu vecāku viedokli par pētnieciskām prasmēm, kā arī par to, kādas lomu rotaļas interesē bērnus, pētījuma empīriskajā daļā tika anonīmi aptaujāti bērnu vecāki. Aptaujā tika izmantota aptaujas anketa, kas ir pievienota kā 12.pielikums.

Aptauja tika veikta pētījuma sākumā, jo vecāku sniegtā informācija bija svarīga, lai izvēlētos lomu rotaļu kopu izmēģinājuma darbībai.

Tika izdalītas 16 anketas, taču atpakaļ tika saņemtas 15 anketas: viena bērna vecāki anketu aptaujā nepiedalījās, jo bērns ilgstoši slimoja un neapmeklēja pirmsskolu. Tātad, aptaujā piedalījās 94% no kopējā bērnu vecāku skaita. Tas liecina par to, ka vecāki ir ieinteresēti savu bērnu attīstībai.

Anketas sākumdaļā tika ievietoti vispārīga rakstura jautājumi, kuri sniedz papildus informāciju par bērniem. Tas ir nepieciešams, lai pārbaudītu hipotēzi, ka trīsgadīgu bērnu iepriekšējā dzīves pieredze ir viens no noteicošajiem faktoriem pētniecisko prasmju pilnveidei.

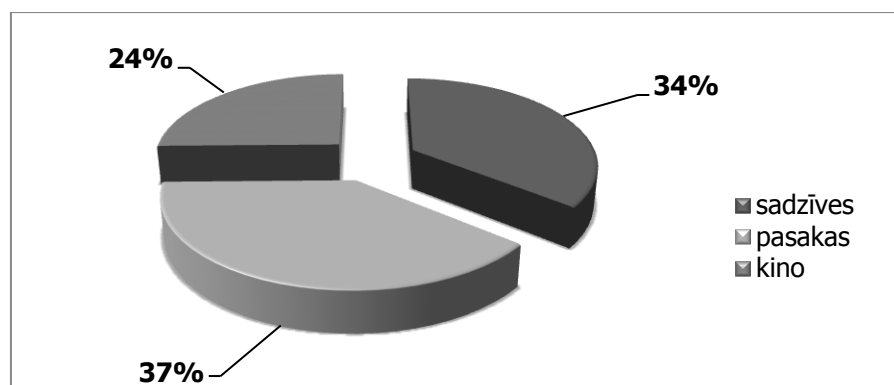
Analizējot bērnu vecāku atbildes, noskaidrots, ka bērnu 80% apmeklē pirmsskolas izglītības iestādi jau otro gadu, jo uzsāka apmeklēt no pusotra gada vecuma. Bērnu 20% apmeklē pirmsskolas izglītības iestādi no trīs gada vecuma, pirmo gadu. Tādējādi, bērnu lielākā daļa vairāk vai mazāk jau ir adaptējusies pirmsskolas izglītības iestādē, kas atvieglo bērnu socializāciju. Tāpēc pētniecisko prasmju sākotnējā izpētē iegūtie rezultāti atzīstami par patiesiem, jo novērošanas laikā bērni netika iesaistīti papildus adaptēšanas procesā, kas neļautu bērniem pilnvērtīgi atklāties šī pētījuma laikā.

87 % respondenti norādīja, ka ģimenē ir vairāk, ne kā viens bērns. Minētā informācija liecina par to, ka bērnu attīstību ietekmē ne tikai pieaugušie, bet arī brāļi un māsas.

13 respondenti vai 97% norādīja, ka bērni uzdod ļoti daudz jautājumu, kas liecina par to, ka bērniem ir raksturīga interese, kas sekmē pētniecisko prasmju attīstību.

Uz jautājumu, vai bērns cenšas pats atrast atbildi uz savu jautājumu, vecāku 73% norādīja, ka bērni sagaida atbildi no pieaugušajiem un tikai 27% gadījumos cenšas atrast atbildi paši. Turklāt, 97% gadījumos, kad bērni sagaida atbildi no vecākiem, viņu apmierina vecāku sniegtas atbildes. Minētas liecina par to, ka trīsgadīgie bērni vēl nav patstāvīgi, viņiem ir nepieciešams pieaugušo atbalsts un palīdzība, pie tam, viņi uztic vecākiem un paļaujas uz viņu zināšanām, pieredzi. Tādējādi, aptaujas rezultāti netiešām apstiprina pētījuma rezultātus daļā, ka sākotnēji trīsgadīgo bērnu pētnieciska interese bija vāja, ka rezultātā arī pētnieciskas prasmes bija attīstītas zemā līmenī.

100% respondentu atbildēja, ka lomu rotaļa patīk bērniem, viņi labprāt spēlējas arī ārpus pirmsskolas, un par rotaļas sižetu izvēlas gan sadzīves sižetus, gan pasakas un filmas sižetus. 9.attēlā parādītas vecāku atbildes uz anketas 7.jautājumu:

9.attēls. Vecāku atbilde uz 7.jautājumu "Kādus sižetus bērns izmanto lomu rotaļā"

Analizējot respondentu atbildes konstatējam, ka lomu rotaļā trīsgadīgie bērni izmanto gan sižetus no dzīves, ko viņi pārņem no pieaugušo dzīves, kurus iesaka vecāki, brāļi un māšas; sižetus no bērniem pazīstamām un mīļām pasakām un filmām. Minēto informāciju kvalifikācijas darba autore izmantoja, sagatavojot rotaļu kopu izmēģinājuma darbībai, un viens no izvēlētajiem lomu rotaļu kritērijiem bija tas, lai rotaļas būtu interesantas bērnam.

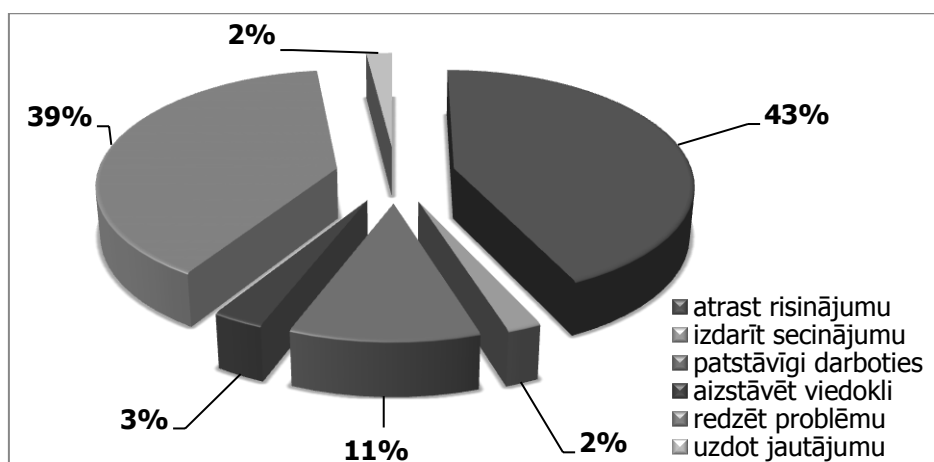
Turpinot analizēt respondentu viedokļus, noskaidrots, ka 100% respondentu atbildēja, ka viņuprāt bērniem ir pētnieciska interese. Tāpat visi vecāki uzskata, ka pētniecisko prasmju apguve ir nepieciešama bērnu attīstībai.

Tāpat teorētiski vecāku viedoklis ir vērtējams kā subjektīvs un liecina par epizodisku pieeju.

Ne vienmēr strādājošo vecāku dzīves veids atļauj pilnībā sekot līdzi savu bērnu attīstībai. Tāpat vecākiem ne vienmēr iespējams veltīt laiku rotaļām un nodarbībām ar bērnu.

Simtprocentīga atbilde, ka bērniem ir pētnieciskas intereses saistāma arī ar trīsgadīgu bērnu vecumposma attīstības raksturojumu, kas uzskatāms par „kāpēcīšu” vecumu.

Atbildot uz aptaujas pēdējo jautājumu par to, kādas pētnieciskas prasmes ir būtiskākas, vecāki atbildēja šādi:

10.attēls. Vecāku atbilde uz 10.jautājumu "Kādas pētnieciskas prasmes ir būtiskākas interešu attīstībā"

Analizējot vecāku atbildes uz aptaujas pēdējo jautājumu, secinām, ka prasmes atrast risinājumu vecāki uzskata par būtiskāku bērnu pētnieciskās intereses attīstībā, tādas atbildes sniedza 43% respondentu. Nedaudz mazāk, 39% respondentu atbildēja, ka uzskata par būtisko prasmi redzēt problēmu. Pārējas prasmes vecāki neuzskata par būtiskām, it īpaši prasmes izdarīt secinājumus, uzdot jautājumus un aizstāvēt savu viedokli.

Tādējādi, ir pamats secināt, ka vecāku atbildes atšķiras ar pētījuma iegūtajiem novērošanas rezultātiem. Kvalifikācijas darba autore pieļauj, ka prasmes uzdot jautājumus vecāki neuzskata par būtiskajām tāpēc, ka bērni atbilstoši vecumposma attīstības likumsakarībām uzdod daudz jautājumu, un ņemot vērā mūsdienas ritmu un noslogotību, ne vienmēr vecāki atbild uz bērnu jautājumiem.

Lai noskaidrotu pirmsskolas skolotāju viedokli par pētniecisko prasmju pilnveidošanas iespējām lomu rotaļā, tika organizēta fokuss grupas diskusija, kuras rezultāti palīdz sasniegt kvalifikācijas darba mērķi (13.pielikums). Fokuss grupas diskusija tiek organizēta ar mērķi noskaidrot konkrētas mērķauditorijas viedokli par konkrēto jautājumu. Tāda diskusija ļauj ne tikai apspriest konkrēto jautājumu, bet arī noskaidrot katra dalībnieka viedokli šajā jautājumā, radīt jaunas idejas, dalīties ar pieredzi.

Fokuss grupas diskusijai nejauši tika atlasīti 8 dalībnieki – pirmsskolas skolotāji ar dažādu darba stāžu. Diskusija ilga 45 minūtes. Diskusijas laikā dalībnieki atzīmēja, ka pētnieciskas prasmes kopumā ir ļoti svarīgas bērnu personības veidošanā. Diskusijas dalībniekiem bija vienots uzskats par to, ka pētnieciskas prasmes jāattīsta no bērnības, un trīsgadīgs vecumu atzina par tādu, kādā vajadzētu sākt aktīvi pilnveidot pētniecisko interesi. Dalībnieki atzīmēja, ka pastāv vairākas prasmes, kas kopumā raksturo bērnu pētniecisko interesi, taču svarīgāki no tiem ir problēmas konstatēšana, risinājuma atrašana, secinājumu izdarīšana un sava viedokļa aizstāvēšana. Īpaši dalībnieki izdalīja pēdējo, un paskaidroja, ka mūsdienās ne visi māk aizstāvēt savu viedokli, un tas ir viens no iemesliem, ka sabiedrībā ir daudz pasīvu cilvēku. Apspriežot jautājumu par to, kādiem līdzekļiem pilnveidot pētnieciskas prasmes trīsgadīgiem bērniem, diskusijas dalībnieki secināja, ka lomu rotaļa ir viens no labākiem rezultātu sasniegšanas līdzekļiem, jo tieši lomu rotaļa ļauj bērnam pilnīgāk realizēt savu fantāziju. Tāpat dalībnieki norādīja, ka pirms ieviest lomu rotaļu, ir nepieciešams veikt ar bērniem sagatavošanas darbu, kura gaitā novadīt rotaļnodarbības, kurās tiek mācīts kas ir pētījums, kā pareizi uzdot jautājumu, kas ir problēma, kā izdarīt secinājumus. Nobeigumā dalībnieki atzīmēja par nepieciešamu motivēt bērnu vēlmi apgūt jaunas prasmes un pilnveidot apgūtas, un neaizmirst paslavēt bērnus par sasniegtajiem rezultātiem.

Analizējot kopumā diskusijas laikā dalībnieku izteiktus viedokļus, kvalifikācijas darba autore secināja, ka diskusija bija veiksmīga: dalībniekiem ir atzīst pētniecisko prasmju

pilnveidošanu par būtisku bērnu attīstībā. Turpinot pilnveidot pētnieciskas prasmes, vecākiem bērniem kā diagnostikas metodi būtu lietderīgi izmantot nevis novērošanu, bet dažādu diagnostikas uzdevumu izpildīšana, piemēram, pēc A.Savenkova.

Analizējot iepriekš minēto, secinām, kā pirmsskolas vecuma bērnu vecāku un pirmsskolas izglītības iestādes skolotāju viedokļu noskaidrošana par reālo situāciju gan ģimenēs, gan pirmsskolas izglītības iestādēs pamatoja izvēlētos empīriskā pētījumā kritērijus.

Tādējādi, tika pamatota arī kvalifikācijas darbam izvēlēto rotaļu lietderība.

6.tabulā apkopotas kvalifikācijas darba autores izvēlētās lomu rotaļas, kas tiek uzskatītas par lietderīgām trīsgadīgu bērnu pētniecisko prasmju pilnveidē. Lomu rotaļu apraksts pievienots darbam kā pielikumi:

6.tabula. Lomu rotaļas kopums

Nr.p/k	Lomu rotaļas nosaukums	Lomu rotaļas uzdevumi
1.	„Jaunie pētnieki” (2.pielikums)	Veicināt pētnieciskas prasmes; Mācīt saskatīt problēmu; Mācīt veikt pētnieciskas darbības;
2.	„Garastāvoklis” (3.pielikums)	Veicināt pētnieciskas prasmes; Mācīt uzdot jautājumus; Mācīt aizstāvēt savu viedokli;
3.	„Dzīvnieku klīnika” (4.pielikums)	Veicināt pētnieciskas prasmes; Mācīt redzēt problēmu Mācīt atrast risinājumu
4.	„Pie friziera” (5.pielikums)	Veicināt pētnieciskas prasmes; Mācīt uzdot jautājumus Mācīt izdarīt secinājumus Mācīt aizstāvēt savu viedokli
5.	„Kukulītis” (6.pielikums)	Veicināt pētnieciskas prasmes; Mācīt uzdot jautājumus Mācīt izdarīt secinājumus Mācīt veikt pētnieciskas darbības;
6.	„Mājdzīvnieki” (7.pielikums)	Veicināt pētnieciskas prasmes; Mācīt redzēt problēmu Mācīt atrast risinājumu
7.	„Zoodārzs”	Veicināt pētnieciskas prasmes;

	(8.pielikums)	Mācīt izdarīt secinājumus Mācīt veikt pētnieciskas darbības;
8.	„Veikalā” (9.pielikums)	Veicināt pētnieciskas prasmes; Mācīt uzdot jautājumus Mācīt izdarīt secinājumus Mācīt aizstāvēt savu viedokli
9.	„Autoserviss” (10.pielikums)	Veicināt pētnieciskas prasmes; Mācīt redzēt problēmu Mācīt atrast risinājumu Prasmes izdarīt secinājumus

Turpinot pētījuma praktisko daļu, 6.tabulā norādītas lomu rotaļas tika pakāpeniski ieviestas dažādos režīma momentos ikdienā.

2.4.Izmēģinājuma darbības rezultātu analīze

Realizējot lomu rotaļas, kvalifikācijas darba autore sākotnēji veica sagatavošanas darbu ar bērniem, kuras laikā veica pārrunas par lomas izvēli. Pārrunas laikā bērni dalījās ar savu pieredzi frizieres darba raksturošanai vai veikala apmeklējumā.

Pēc lomu rotaļu kopuma realizēšanu, tika atkārtoti veikta bērnu novērošana, ar mērķi noteikt bērnu pētniecisko prasmju pilnveides izmaiņas pētījuma beigās. Novērojumu rezultāti tika apkopoti novērošanas protokolā, kas ir pievienots darbam kā 11.pielikums.

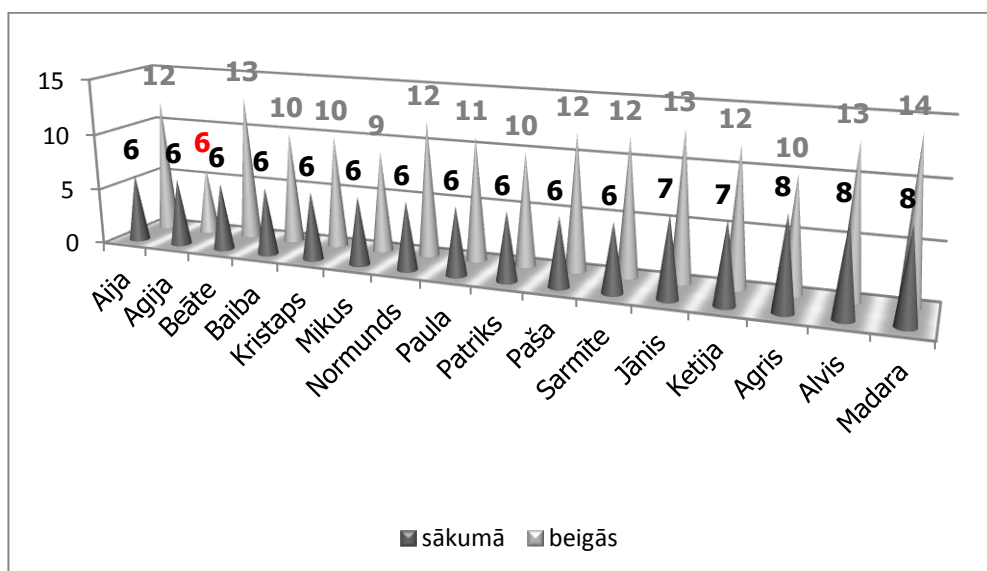
Novērošanas rezultāti tika apkopoti 7.tabulā:

7.tabula. Bērnu pētniecisko prasmju rādītāju līmenis pētījuma beigās

Bērnu vārds	Rādītāji -prasmes						kopā
	redzēt problēmu	uzdot jautājumu	atrast risinājumu	izdarīt secinājumu	aizstāvēt savu viedokli	patstāvīgi darboties pētījumā	
Aija	2	3	2	2	1	2	12
Agris	1	2	2	2	2	1	10
Agija	1	1	1	1	1	1	6
Alvis	3	2	2	2	2	2	13
Beāte	2	3	2	2	2	2	13
Baiba	2	2	2	1	1	2	10
Jānis	2	3	2	2	2	2	13
Kristaps	1	2	2	2	1	2	10
Ketija	2	2	2	2	2	2	12

Madara	3	3	2	2	2	2	14
Mikus	1	2	1	2	1	2	9
Normunds	2	2	2	2	2	2	12
Paula	2	2	2	2	1	2	11
Patriks	2	2	2	1	1	2	10
Paša	2	2	2	2	2	2	12
Sarmīte	2	2	2	2	2	2	12
Kopā:	30	34	30	29	24	30	

Lai noskaidrotu, cik lietderīga bija izmēģinājuma darbība, kvalifikācijas darba autore salīdzināja bērnu pētniecisko prasmju rādītājus pētījuma sākumā un pēc izmēģinājuma darbības. Salīdzinājuma rezultāti ir parādīti 6.attēlā:

6.attēls. Bērnu pētniecisko prasmju rādītāju salīdzinājums pētījuma sākumā un beigās

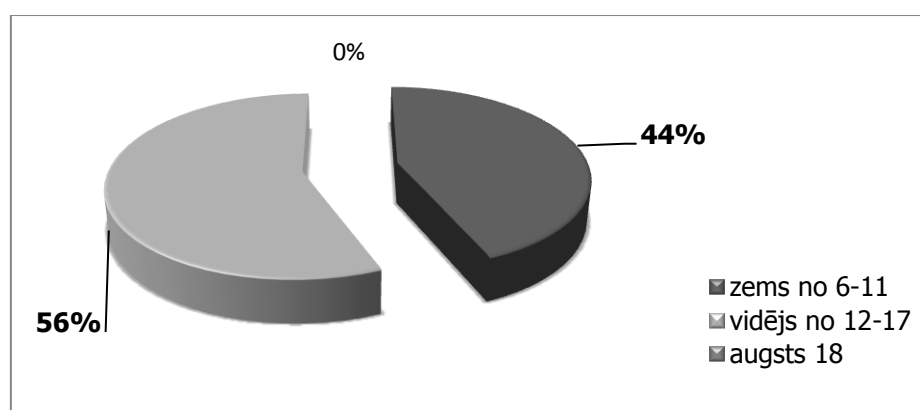
Kā redzams no 6.attēlā parādītajām diagrammām, tad visiem bērniem ir novērota pētniecisko prasmju attīstīšanas pozitīva dinamika – visiem bērniem pētniecisko prasmju rādītāji uzlabojas, kas liecina par izmēģinājuma darbības letderību. Tikai vienam bērnam – Agijai – pētniecisko prasmju rādītāji neuzlabojas, kas ir skaidrots ar to, ka bērns ilgstoši slimoja un ļoti maz apmeklēja pirmsskolu. Labākus rezultātus sasniedza Madara: viņa ir sasniegusi pārliecinošu pētniecisko prasmju vidējo līmeni, un pat daži rādītāji – prasmes redzēt problēmu un uzdot jautājumus - sasniedza augstu līmeni. Madarai ir ļoti liela pētnieciska interese, viņa cenšas atrast risinājumu uz visiem jautājumiem. Madara prot pareizi formulēt problēmu un uzdot jautājumus, kas atvieglo risinājuma atrašanu. Atbildes Madara arī sniedz pamatotus, loģiskus. Interesi izraisa fakts, ka bieži Madaras loģika un pamatojums atšķiras no pieņemtajiem: Madarai ir savs uzskats uz vairākām lietām, piemēram, odiņu no Čukovska pasakas viņa uztver par Spaidermenu.

Tāpat pētniecisko prasmju rādītāji uzlabojas Alvim, Jānis un Baibai: šiem bērniem ir izveidojusies stabila pētnieciska interese, viņi prot patstāvīgi noformulēt jautājumus, taču risinājumu pagaidām atrod tikai vienu, pamato savus secinājumus ne vienmēr loģiski un patstāvīgi, kā arī viņiem vēl ir nepieciešama pieaugušo palīdzība darbības organizēšanā.

Ievērojot izvēlēto empīriskā pētījuma struktūru un pārbaudot hipotētiskos pieņēmumus, ka trīsgadīgo bērnu pētniecisko prasmju pilnveides iespējas lomu rotaļās būs sekmīgākas, ja:

- tiks ievērota bērnu iepriekšējā dzīves pieredze,
- tiks izvēlētas vecumposmam atbilstošas rotaļas,
- tiks respektēta bērnu individualitāte,

matemātiskās datu apstrādes rezultātā bērnu pētniecisko prasmju līmenis pētījuma beigās procentuāli parādīts 7.attēlā:

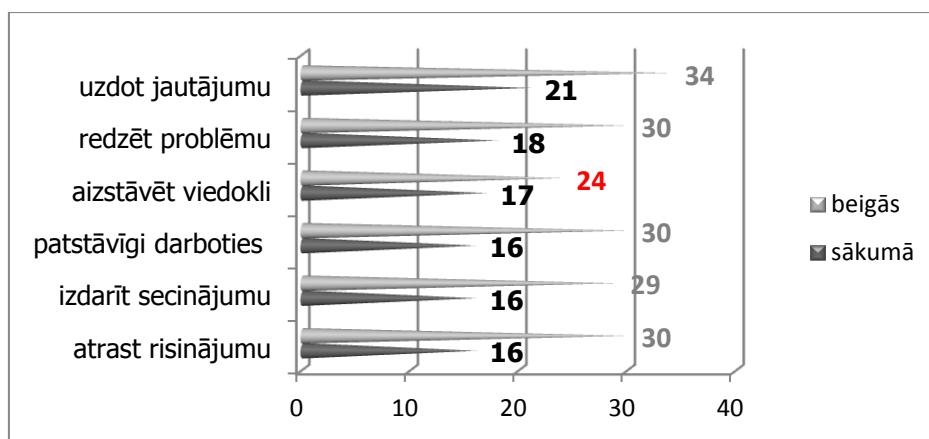

7.attēls. Bērnu pētniecisko prasmju līmenis pētījuma beigās

Kā konstatējam no iepriekšējām diagrammām, pētniecisko prasmju vidējo līmeni sasniedza Aiga, Normunds, Paša, Sarmīte, Beāte, Jānis, Madara, Alvis un Ketija, kas sastāda 56% no kopējā bērnu skaita. Kvalifikācijas darba autores skatījumā šis rezultāts ir pozitīvs. Diemžēl augstus rādītājus bērni nav sasnieguši, un šis rezultāts ir prognozējams: trīsgadīgie bērni ir vēl pārāk jauni, lai optimāli apgūt pētnieciskas prasmes, kuras trīsgadīgajā vecumā bieži tikai sāk veidoties. Arī lomu rotaļu šajā vecuma grupā tika sāk ieviest, un tā ir piemērota bērnu vecuma un individuālajām īpatnībām. Tāpēc obligāti jāizvēlas lomu rotaļa, kas atbilst bērnu vecumam.

Tādejādi, pētījumā iesaistītajiem bērniem ir pieaugusi pētnieciska interese, viņi bieži prot saskatīt problēmu, prot atrast vienīgo risinājumu, patstāvīgi vai ar pieaugušā uzdoto jautājumu palīdzību izdarīt secinājumus, prot lietot pierādījumus, taču ne vienmēr loģiski un pilnīgi, darbības organizēšanā ir nepieciešama pieauguša uzraudzība un palīdzība.

Lai saņemtu atbildi uz pētījuma hipotēzi, vai lomu rotaļa pilnveido trīsgadīgo bērnu pētnieciskas prasmes, kvalifikācijas darba autore veica izpēti bērnu pētniecisko prasmju attīstīšanas līmeni pētījuma sākumā un pētījuma beigās. Rezultāti parādīti 8.attēlā:

8.attēls. Bērnu pētniecisko prasmju pilnveides dinamika

Analizējot bērnu pētniecisko prasmju pilnveides dinamiku, secinām, ka kopējā dinamika ir pozitīva, kas liecina par to, ka lomu rotaļa veicina pētniecisko prasmju pilnveidi.

Vislabāk ir pilnveidojusies prasme uzdot jautājumu: tas nozīmē, ka „kapēcīši” laiks, kad pārsvarā uzdod jautājumus neapzināti, iemācījās strukturēt jautājumus un uzdot tos mērķtiecīgi ar nolūku atrast konkrētu risinājumu uz konkrēto jautājumu.

Tāpat lomu rotaļa radīja labus pilnveides rezultātus tādām prasmēm, ka prasmēm noteikt problēmu, patstāvīgi darboties un atrast risinājumu. Zemāki rezultāti ir prasmēm aizstāvēt savu viedokli: konstatētais liecina par to, ka uz trīsgadīgus bērnus vēl joprojām ietekmē pieaugušo autoritāte, bērni padodas pieaugušo viedoklim. Tāpat trīsgadīgiem bērniem vēl ir nepatstāvība, viņi savā darbībā bieži ir atkarīgi no pieaugušajiem, prasa padomus, lūdz palīdzību.

Tādējādi, izanalizējot kopumā izmēģinājuma darbības – lomu rotaļas ieviešanas rezultātus, kvalifikācijas darba autore secina, ka lomu rotaļu kopums bija izveidots atbilstoši izvēlētam bērnu vecumam un bērnu individuālajām īpatnībām, ievērojot bērnu interesi, un tieši tāpēc tika saņemti pozitīvi rezultāti: bērnu pētnieciskās prasmes tika pilnveidotas un to rādītāji uzlabojas.

Bērnu pētnieciskās prasmes nav iedzimtas, un izvēlētais lomu rotaļu kopums pilnveidoja bērnu pētnieciskās prasmes. Izmēģinājuma darbība parādīja, ka bērni kļuva aktīvāki, sāka izrādīt iniciatīvu, interesi par pētniecisko darbību, vēlmi atrast risinājumu. Konstatējam, ka bērnos izveidojas motivācijas un radoša aktivitāte, kas ir pamatā veiksmīgai pētnieciskai darbībai. Izmēģinājuma darbības laikā pilnveidojās prasmes analizēt, formulēt, salīdzināt. Bērni kļuva uzmanīgāki viens pret otru, iemācījās strādāt pastāvīgi un savstarpēji sadarbojoties pārrunāt savu darbību un sasniegtus rezultātus. Konstatējam, ka izmēģinājuma darbība bija veiksmīga un radīja pozitīvus rezultātus.

Secinājumi

Pirmsskolas izglītības iestāde ir svarīgs bērna dzīves posms, kad bērnos veidojas un attīstās vairākas prasmes, kas ir nepieciešamas pilnvērtīgas personības veidošanā. Pētnieciskas darbības veidošanas un attīstīšanas problēmas pētīja vairāki zinātnieki.

Kvalifikācijas darbā tika izskatīti jautājumi par trīsgadīgo bērnu pētniecisko prasmju pilnveidošanas iespējām lomu rotaļā. Kvalifikācijas darba ietvaros tika veikts praktiskais pētījums, kura rezultāti pierādīja darbā izvirzīto hipotēzi, ka lomu rotaļa veicina trīsgadīgo bērnu pētnieciskas prasmes, jo pēc lomu rotaļas kopas ieviešanas dienas režīmā izmēģinājuma darbības gaitā, pētnieciskās prasmes bērniem uzlabojas.

Tādējādi, kvalifikācijas darba ietvaros visi izvirzīti uzdevumi tika izpildīti un kvalifikācijas darba mērķis ir sasniegts.

Pamatojoties uz kvalifikācijas darba materiālu, tika izdarīti šādi secinājumi:

1. Bērnu pētnieciska darbība ir bērnu aktivitātes veids, kura laikā bērns iegūst objektīvo informāciju par dažādiem jautājumiem. Pētnieciskā darbība stimulē izziņas aktivitāti un zinātkāri, aktivizē mācību procesu kopumā. Bērns mācās secināt, patstāvīgi apgūst dažādus priekšstatus. Kā rezultātā, bērns iegūst pieredzi, attīsta uzmanību. Bērnu pētnieciskas prasmes, kā arī citas personiskās prasmes, nav iedzīmtas;
2. Kvalifikācijas darba ietvaros tika veikts empīriskais pētījums, kura rezultāti apstiprināja kvalifikācijas darbā izvirzīto **hipotēzi**, ka trīsgadīgo bērnu pētniecisko prasmju pilnveides iespējas lomu rotaļās būs sekmīgākas, ja:
 - Tiks ievērota bērnu iepriekšējā dzīves pieredze,
 - Tiks izvēlētas vecumposmam atbilstošas rotaļas,
 - Tiks respektēta bērnu individualitāte;
3. Bērnu pētnieciskās prasmju konstatācijai ir lietderīgi izmantot šādus komponentus - izvirzīt problēmu, uzdod jautājumus, izdarīt secinājumus, aizstāvēt savu viedokli, patstāvīgi darboties, atrast risinājumu, kas pilnveido pētniecisko darbību;
4. Pētnieciskas prasmes veidojas un pilnveidojas tikai ņemot vērā atbilstoša vecuma attīstības likumsakarības un bērna individuālas īpatnība;
5. Pētniecisko prasmju pilnveidei ir nepieciešama konkrēta vide, kas veicina bērnu patstāvīgo pieredzi un pētnieciskas darbības realizēšanu;
6. Izvēloties lomu rotaļu pētniecisko prasmju veicināšanai, tai jābūt atbilstošai bērnu vecumam un bērnu interesei;
7. Lomu rotaļa ir efektīva darbība, lai pilnveidotu trīsgadīgo bērnu pētnieciskas prasmes;

Pamatojoties uz izdarītiem secinājumiem, kvalifikācijas darba autore piedāvā šādus **priekšlikumus:**

1. Izvēloties lomu rotaļu trīsgadīgu bērnu pētniecisko prasmju pilnveidei bērnu jāņem vērā bērnu attīstības līmenis, lai veicinātu pilnveidi;
2. Bērnu pētniecisko prasmju līmeņa diagnostikai izmantot ne tikai novērošanas metodi, bet arī dažādus testēšanas uzdevumus, piemēram, pēc A.Savenkova metodēm;
3. Nodrošināt sadarbību ar bērnu vecākiem ar mērķi turpināt pētniecisko prasmju pilnveidi arī ārpus pirmsskolas izglītības iestādei;
4. Izmantot lomu rotaļas ar jau bērniem pazīstamiem un mīļiem personāžiem;
5. Nodrošināt bērnu vecāku regulāru informēšanu par bērnu sasniegumiem pētniecisko prasmju pilnveidē – informatīvā sienas plāksne, izstrādāt informatīvo bukletu;
6. Ar mērķi aktivizētu bērnu pētniecisko prasmju pilnveidi organizēt lomu rotaļas trīsgadīgiem bērniem kopā ar četri-pieci gadīgiem bērniem, kuriem pētnieciskas prasmes ir labāk attīstītas un kuri labāk ir apguvuši lomu rotļas;
7. Organizēt regulāru pirmsskolas izglītības skolotāju pieredzes apmaiņu jautājumā par pētniecisko prasmju kritērijiem, un par pētniecisko prasmju pilnveides iespējām – fokussgrupu diskusijas, semināri, kuros iesaistīt pēc iespējas vairāk pirmsskolas izglītības skolotāju.

Literatūra un avoti

1. Dzintere, D. *Rotaļa un darbs bērnudārzā.* (1984). Rīga: Zvaigzne.
2. Dzintere, D., Pučure, I. (2003). *Radošā rotaļa un spēles. Rokasgrāmata skolotājiem es gribu iet skolā.* Rīga: Puse Plus.
3. Dzintere, D., Stangaine I. (2007). *Rotaļa- bērna dzīves prasmju sekmētāja.* Rīga: Raka.
4. Eriksons, E. (1998). *Identitāte: jaunība un krīze.* Rīga: Jumava.
5. Jurgena, I. (2001). *Vispārīgā pedagogija.* Rīga: Izglītības solī.
6. Kalniņa, D. (2012). *Pētnieciskās prasmes attīstība dabaszinībās.* Rīga: RaKa.
7. Lieģeniece, D. (1999). *Kopveseluma pieeja audzināšanā.* Rīga: RaKa.
8. Pirmsskolas izglītības mācību satura programma, (2012). http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/programmas/pirmsskolai/pirmssk_i_zgl_mac_programma.pdf
9. Plaude A. (2008). *Bērns starp pieaugušajiem.* Rīga: Zvaigzne ABC.
10. Svence, G. (1999). *Attīstības psiholoģija.* Rīga: Zvaigzne ABC.
11. Špona, A. (2001). *Audzināšanas teorija un prakse.* Rīga: RaKa.
12. Špona, A., Čehlova, Z. (2004). *Pētniecība pedagogijā.* Rīga: RaKa.
13. Vigotskis, L., Piažē, Ž. (1998). *Mūsdienu psiholoģija.* Rīga: Raka.
14. Vorobjovs A. *Vispārīgā psiholoģija.* Rīga: Mācību apgāds, 2000.
15. Брызгалова, С. (2004). *Формирование в вузе готовности учителя к педагогическому исследованию: теория и практика. Монография.* Калининград: РГБ ОД.
16. Вакуленко Л. (2014). *Совместная интегрированная деятельность. Развитие познавательных способностей и речи дошкольников.* Издательство «ДЕТСТВО–ПРОГРЕСС».
17. Веракса Н. (2014). *Познавательно–исследовательская деятельность дошкольников.* М.: МОЗАЙКА – СИНТЕЗ.
18. Голубева Л. (2002). *Развитие и воспитание детей раннего возраста: учебное пособие.* М.: Издательский центр «Академия».
19. Зимняя, И., Шашенкова, Е. (2001). *Исследовательская работа как специфический вид человеческой деятельности.* Ижевск: ИЦПКПС.
20. Левашева И. (2011). *Особенности учебно-познавательной компетенции старших дошкольников.* Серия: Педагогика, психология. – 2011. - № 3(6). – С.180-182.

21. Короткова Н.(2006). *Сюжетная игра старших дошкольников (5-7 лет)*. Ребёнок в детском саду. 2006. № 5. стр. 83.
22. Обухов, А. (2006). *Развитие исследовательской деятельности учащихся*. М.: Издательство «Прометей» МПГУ.
23. Панькина, С. (2006). *Задача как средство формирования исследовательских умений у студентов экономических специальностей. Тезисы*. [tiešsaiste]. [atsauce 25.09.2017.] Pīeejams: <http://mce.biophys.msu.ru/rus/presentations/p2953/>
24. Пиаже, Ж. (1969). *Логика и психология. Избранные психологические труды*. Москва.
25. Савенков, А. (2012). *Противодействие исследовательскому поведению ребенка в современном образовании*. Высшее образование в России. №8-9. С.67-73.
26. Савенков, А. (2002). *«Маленький исследователь. Как научить дошкольника приобретать знания»* Ярославль: Академия развития.
27. Савенков, А. (2004). *«Путь к одаренности: исследовательское поведение дошкольников»*. СПб.: Питер.
28. Федотова, Н. (2010) *Развитие учебно–исследовательских умений старшеклассников*. [tiešsaiste]. [atsauce 25.09.2017.] Pīeejams: http://en.bsu.ru/content/page/1415/hec/golavskaya/module3/3_5.html
29. Хуторской, А. (2001). *Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы*. М.: ООО «Мир книги»
30. Эльконин Д. (1999). *Психология игры*. 2-е изд. М: Просвещение.

Pielikumi

1.Pielikums

Novērošanas protokols

Novērošanas vieta: pirmsskolas izglītības iestāde „X”

Novērošanas datums: 2017.gada 3.septembrī.

Novērotājs: Aļona Ivanova

Novērojamie: Agris

Laiks	Bērnu darbības	Secinājumi
8-30	Brokastu laikā Agris skaļi pateica, ka viņa skatījumā mannā putra ir veselīgāka par auzu putru. Pavāre nepiekrita Agra teiktam, taču Agris pateica, ka no mannā putrā ir vairāk kalorijas.	Agris aizstāv savu viedokli
12-00	Gatavojoties pastaigai, gribēja uzvilkt gumijas zābakus. Skolotāja pateica, ka ārā nav lietus un tāpēc gumijas zābakus vilkt nevajag. Agris atbildēja, ka meteorologi solīja lietus, un ja pastaigas laikā sāksies lietus, viņš varēs palikt ārā.	
9-00	Nodarbībā bērni zīmēja vasaru. Agrim nolūza dzeltens zīmulis un viņš uzzīmēja sarkanu, bet nevarēja paskaidrot kāpēc. Skolotāja pajautāja, kāds laiks ir vasarā, un tad Agris atbildēja, ka viņai karsti	Agris neprot saskatīt problēmu, ir nepieciešama pieaugušo palīdzība
10-20	Pirmsskolā notika bērnu mutes higiēnas pārbaude. Agris uzdeva ārstam ļoti daudz	Agrim labi attīstītas prasmes uzdot jautājumus par viņam interesējošo tēmu

	<p>jautājumu: kāpēc jāpārbauda, kā notiek pārbaude, kas ir glāzītē, kāpēc ir vajadzīgs lukturnis, ko dakteris redz spogulī</p>	
11-45	<p>Rotaļas laikā bērni uzcēla no klucīšiem tiltu, Dažas mašīnas brauca pa tiltu, bet Jānis ar lielo mašīnu gribēja izbraukt zem tilta, taču tas viņam neizdevās, bija pa šauru.</p> <p>Agris vērsās pie skolotājas ar jautājumu: ko darīt</p>	Agris neprot atrast risinājumu
16-00	<p>Sporta nodarbībās bērniem bija jāsadala divās komandās.</p> <p>Agris nevarēja saprast, kādai komandā viņam pievienoties</p>	Agris nespēj patstāvīgi veikt darbības
18-15	<p>Agrim pakaļ atnāca mamma, taču viņš gribēja paņemt līdzi uz mājām mīksto lāci. Mamma centējās pārliecināt Agri, ka rīt viņš nāks uz dārziņu un atkal varēs spēlēties ar lāci. Agris turpināja raudāt</p>	Agris nevarēja izdarīt secinājumu par to, ka nākamajā dienā atkal atnāks uz dārziņu

Lomu rotaļa „Jaunie pētnieki”

Mērķis: Pilnveidot pētnieciskas prasmes.

Uzdevumi: mācīt saskatīt problēmu, veikt pētnieciskas darbības, veicināt pētniecisko interese, mācīt izdarīt secinājumus

Materiāls:

Šķīvis ar sāls, baltas cepurītes bērniem, maisiņš

Iepriekšējais darbs: pārrunas par to, kas ir laboratorija, attēlu apskate

Rotaļas gaita:

Skolotāja informē bērnus par to, ka pie viņiem ir ieradies viesis, Sultāns.

Sultāns pastāsta bērniem, ka viņa ceļojumā, un ārzemēs nopirka daudz preces (parāda bērniem preci – rotaļas, grāmatas), un maisiņu, bet kas atrodas maisiņā nezina. Sultāns lūdz bērnus palīdzēt un noskaidrot, ko tad viņš nopirka.

Skolotāja aicina bērnus kļūt par pētniekiem un doties uz laboratoriju. Sadala lomas: laboratorijas vadītājs, palīgs, laboranti un paskaidro katra darbības.

Bērni apskata šķīvi ar sāls.

Skolotāja jautā: Kas tas ir?

Bērni: sāls

Sultāns: kas ir sāls?

Skolotāja uzdod jautājumus: kāda sāls ir pēc garšas? Vai ir smaka? Kā izskatās?

Bērni atbild uz izdara secinājumu, ka sāls sastāv no kristāliem, sāļa pēc garšas un bez smakas.

Sultāns jautā: ko tad man darīt ar to sāls?

Bērnu atbildes: gatavošanai

Laboranti piedāvā Sultānam pagaršot maizes gabaliņu ar sāls un bez...

Sultāns: nu ja, ar sāls ir garšīgāk.

Bērni atbild kā vēl var izmantot sāls: ziemā bērt uz ledus

Sultāns: kāpēc? Kas notiks?

Bērni atbild, ka ledus sāks kūst un nebūs slidens.

Sultāns sāka klepot.

Laboratorijas vadītājs saka, ka ja sāj kakls, tad ar sāls šķīdumu var skalot kaklu.

Sultāns: kādu brīnumu es atvedu no ārzemēm. Pateicas bērniem par palīdzību un atvadījās.

Skolotāja paslavēja bērnus un piedāvāja atgriezties grupā.

Lomu rotaļa „Garastāvoklis”

Mērķis: Pilnveidot pētnieciskas prasmes.

Uzdevumi: mācīt uzdot jautājumus, veikt pētnieciskas darbības, veicināt pētniecisko interese, mācīt aizstāvēt savu viedokli

Iepriekšējais darbs: pārrunas par to, emocijām, garastāvokli, attēlu apskate

Rotaļas gaita:

Skolotāja aicina bērnus apsēsties aplī un saka, ka pie viņiem ir ieradušies Labums, Ļaunums, Bēdas, Prieks, Možums, Slābanums.

Bērniem, kurām bija izdalītas minētās lomas, vajadzēja parādīt lomas emocionālo stāvokli, bet pārējiem bērniem atrast to garastāvokli, kāds viņiem ir šodien. Pamatot savu izvēli ar atbildēm uz jautājumiem, ko uzdeva Loma.

Jautājumu piemērs:

- Vai tu uzreiz atpazīni savu garastāvokli?
- Kas palīdzēja atpazīt? Kādas pazīmes?
- Kā var nosaukt savu garastāvokli?
- Cik bieži tev ir tāds garastāvoklis?

Lomu rotaļa „Dzīvnieku klīnika”

Mērķis: Pilnveidot pētnieciskas prasmes.

Uzdevumi: mācīt veikt pētnieciskas darbības, veicināt pētniecisko interese, mācīt redzēt problēmu, atrast risinājumu

Iepriekšējais darbs: pārrunas par mājas dzīvniekiem. Grāmatas lasīšana „Dakteris Aikāsāp”, attēlu apskate

Materiāli: mājdzīvnieku rotaļlietas, medicīnas cepurītes, telefons

Rotaļas gaita: :

Skolotāja aicina sadalīt lomas: dakteris Aikāsāp, medmāsa, klīnikas direktors, mājdzīvnieku īpašnieki.

Apmeklētāji ar saviem mājdzīvniekiem nāk vizītē pie daktera. Dakteris apskata dzīvnieku, aptaujā īpašnieku, nosaka problēmu, piedāvā risinājumu – izraksta zāles vai piedāvā operāciju, sniedz rekomendācijas. Medmāsa atnes zāles vai nozīmē operācijas dienu. Aicina apmeklētājus kabinetā. Klīnikas direktors organizē darbu, runā pa telefonu, aicina uz vizīti.

Aptuveni jautājumi:

Lai saskatītu problēmu – kas noticis? Kā izpaužas? Ko darījāt? Kā palīdzēja?

Atrast risinājumu – ja izdarīt operāciju....; ja dosiet šīs zāles.....

Lomu rotaļa „Pie friziera”

Mērķis: Pilnveidot pētnieciskas prasmes.

Uzdevumi: mācīt veikt pētnieciskas darbības, veicināt pētniecisko interese, mācīt uzdot jautājumu, izdarīt secinājumus, aizstāvēt savu viedokli

Iepriekšējais darbs: attēlu apskate, pārrunas par friziera profesiju

Materiāli: friziera krēsls, spogulis, lelles, friziera rotaļu komplekts, bērnu radio

Rotaļas gaita: :

Skolotāja informēja par to, ka atveras jauns friziera salons un aicināja to apmeklēt.

Sadalīja lomas: divas frizieres, klienti bērni ar lellēm.

1.Frizieris:_Nāciet, lūdzu, šeit! Kādu frizūru gribat? Vakara?

Kliente: Es vēlos izmazgāt matus un saķemmēt! Un matos, lūdzu, ielieciet šo sprādzīti?

Frizieris Labi, labi! Vai mūziku ieslēgt?

Kliente: Jā, jā.

Frizieris ieslēdz radio, un imitē matu mazgāšanu.

Jums ir sausi mati, es ieteiktu uztaisīt masku.

Kliente: nē, nevajag. Man nav laika.

Frizieris: bet maska ir nepieciešama, tā uzlabos matus, un frizūra labāk izskatīsies.

Kliente: Labi, jūs mani pārliecinājāt, taisiet arī masku.

Friziere un kliente turpina dialogu.

Jauna kliente: Es lidošu komandējumā, man jānogriež matus!

2.Friziere: Es neiesaku griezt matus._ Matus ir jāsaķemmē un jāsapin bizē, tad tāda frizūra netraucēs lidmašīnā un neprasīs ikdienas veidošanu

Kliente: paldies par padomu. Cik ilgi turēsies sapīta bize?

2.Friziere: 3-4 dienas.

Kliente: labi, tagad pinam bizi, bet kad būšu atpakaļ – atnākšu nogriezt matus.

Friziere ķemmē matus, ietin matus, izlaiž un matos ieliek matu sprādzi.

Kliente: Paldies, ļoti skaisti

Nāk nākamais klients. Dialogs turpinās.

Lomu rotaļa: „Kukulītis!”

Mērķis: Pilnveidot pētnieciskas prasmes.

Uzdevumi: mācīt veikt pētnieciskas darbības, veicināt pētniecisko interese, mācīt uzdot jautājumu, izdarīt secinājumus

Iepriekšējais darbs: Pasakas „Kukulītis” lasīšana

Materiāli: Kukulīša, Lapsas, Zaķa, Vilka un Lāča cepures

Rotaļas gaita:

Skolotāja aicina bērnus paimprovizēt ar visiem pazīstamo pasaku „Kukulītis”.

Bērni sadala lomas: Kukulītis, Lapsa, zaķis, Vilks, Lācis.

Kukulītis ripo pa ceļu un satiek Lapsu, Zaķi, Vilku un Lāci, kuri sēž mežmalā un domā, ko darīt.

Zaķis: paskatāties, kas tur ripo?

Kukulītis: tas esmu es, Kukulītis, es gribu pasauli paskatīties.

Lapsa: ko tur skatīties, pasaki, no kā tu esi iztaisīts?

Kukulītis atbild: no miltiem, olām, cukura.

Lapsa: Tu esi tik apaļš, Es tevi apēdīšu? Ņam, ņam, garšīgi izskaties?

Kukulītis: neēd mani, es ar tevi rotaļāšos.

Lapsa: nu labi, Man ir draugs vilks!

Lācis: Kur viņš ir, tas vilks?

Zaķis: Re, redzi, cik viņš ir varens, viņš, ja grib visus var apēst!

Kukulītis: Es baidos no vilka!

Lapsa: Nebaidies, viņš ir labs, viņu mamma mājās pabaroja.

Lācis: tu tad rotaļāsimies, būs ko darīt.

Dzīvnieki un Kukulītis sāk rotaļāties – pētīt, kurš ir lielāks.

Lomu rotaļa „Mājdzīvnieki”

Mērķis: Pilnveidot pētnieciskas prasmes.

Uzdevumi: mācīt veikt pētnieciskas darbības, veicināt pētniecisko interese, mācīt redzēt problēmu, atrast risinājumu

Iepriekšējais darbs: pārrunas par mājdzīvniekiem

Materiāli: mājdzīvnieku rotaļlietas

Rotaļas gaita:

Skolotāja aicina kopā ar lelli Emīliju doties ceļojumā uz laukiem, lai iepazītos ar to, kā dzīvo mājdzīvnieki.

Bērni sadalīja lomas: Zirgs, Suns, Emīlija

Emīlija: kur tu dzīvo?

Suns: būdā

Emīlija: kāpēc būdā?

Suns: Te ir manas mājas, bet būda ir mans stūrītis, es sargāju saimnieku.

Emīlija: vai tev ziemā man auksts?

Ko tu dari kad līst lietus?

Vai tev ir draugi?

Suns atbild.

Emīlija: kur dzīvo zirgs?

Zirgs: kūtī

Emīlija: kāpēc kūtī?

Zirgs atbild:

Emīlija: Tu dzīvo viens?

Zirgs atbild, ka nē. Kopā dzīvo govys, vistas

Emīlija: tad tev nav garlaicīgi. Es zinu, gotiņa dod pienu, un mamma vāra putru. A ko labu dara vista?

Vista atbild: Es dēju oliņas.

Emīlija turpina iepazīties ar lauku mājdzīvniekiem.

Lomu rotaļa „Zoodārzs”

Mērķis: Pilnveidot pētnieciskas prasmes.

Uzdevumi: mācīt veikt pētnieciskas darbības, veicināt pētniecisko interese, mācīt izdarīt secinājumu, veikt pētniecisko darbību

Iepriekšējais darbs: attēlu apskate

Materiāli: dzīvnieku rotaļlietas

Rotaļas gaita:

Skolotāja pajautāja bērniem, kas bija zoodārzā. Piedāvā improvizēt zoodārzu grupā. Sadala lomas: kasieris, kontrolieris, gids.

Kasieris izsniedz bērniem biļetes, kontrolieris pārbauda biļetes. Bērni staigā pa zoodārzu un gids uzdod jautājumus bērniem par to, kas viņiem ir zināms par dzīvniekiem: ko ēd, kā kopt, kā izskatās, kas lielāks, kas mazāks.

Lomu rotaļa „Veikalā”

Mērķis: Pilnveidot pētnieciskas prasmes.

Uzdevumi: mācīt veikt pētnieciskas darbības, veicināt pētniecisko interese, mācīt izdarīt secinājumu, aizstāvēt savu viedokli

Iepriekšējais darbs: attēlu apskate un pārrunas par pārdevējas profesiju

Materiāli: rotaļlietas, plastmasas augļi, saldumu

Rotaļas gaita:

Skolotāja paziņoja bērniem, ka lelei Santai ir dzimšanas diena un piedāvāja atrisināt, ko uzdāvināt, jo dāvana var būt tikai viena. Bērni-viesi dodas uz veikalu. Lai nokļūtu uz veikalu jābrauc ar autobusu.

Bērni uzcel no krēsliem autobusu, tiek izvēlēts vadītājs, kontrolieris un brauciens sākas.

Veikalā bērni dodas meklēt dāvanu. Viņi veic pārrunas ar divām pārdevējām, viena rotaļlietu nodaļā, otra – augļu-saldumu nodaļā. Mēģina noskaidrot, ko labāk uzdāvināt. Katrs bērns izsaka savus argumentus, cenšas aizstāvēt savu viedokli, izdara secinājumus par to, kāds labums būs Santai no katras piedāvātas dāvanas. Ar pārdevēju palīdzību, izvēlējas dāvanu – saldumu kārbu, jo pārdevēja pārliecināja bērnus, ka ar saldumiem Santa varēs viņus uzciņāt.

Kopā ar dāvanu, bērni atgriezās dārziņā un devās sveikt Santu.

Lomu rotaļa „Autoserviss”

Mērķis: Pilnveidot pētnieciskas prasmes.

Uzdevumi: mācīt veikt pētnieciskas darbības, veicināt pētniecisko interese, mācīt izdarīt secinājumu, redzēt problēmu, atrast risinājumu

Iepriekšējais darbs: pārrunas par profesiju

Materiāli: mašīnu remonta stacija, mašīnas

Rotaļas gaita:

Skolotāja informēja, ka ciemos atnāca Nezinītis un pateica, ka grib vadīt mašīnas, bet nezina par ko viņam kļūt.

Bērni atbildēja, ka par autovadītāju.

Nezinītis: kādas kravas es varēšu vadīt?

Bērnu atbildes:

Nezinītis: ko man darīt, ja mašīna salūzīs?

Bērnu atbildes:

Nezinītis: kas strādā tur?

Bērni: Automehāniķi, elektriķi.

Nezinītis: kurš grib kļūt par automehāniķi, elektriķi?

Bērni sadala lomas.

Nezinītis: pirms doties ceļa pēc kravas, jāpārbauda, vai mašīnas ir kārtība.

Bērni kopā ar skolotāju veido rotaļas situāciju: automehāniķi un elektriķi veic remontu, nosaka bojājumu, nomaina detaļas – saskata problēmu, izdara secinājumu un nosaka risinājumu.

Novērošanas protokols

Novērošanas vieta: pirmsskolas izglītības iestāde „X”

Novērošanas datums: 2017.gada 30.oktobrī.

Novērotājs: Aļona Ivanova

Novērojamie: Agris

Laiks	Bērnu darbības	Secinājumi
8-00	Agris atnāca uz dārziņu. Paša bija bez garastāvokļa un negribēja šķirties bar mammu. Agris paskaidroja, ka grib Paša vai negrib, bet mamma dosies darbā tik un tā, un būs labāk, ja Paša nomierināsies. Tad mamma mierīgi aizies darbā un iespējams ātrāk atnāks pakaļ	Agris izdarīja patstāvīgi pareizos secinājumus
9-10	Nodarbības laikā bērni izpildīja uzdevumu stāstītprasmes attīstīšanā – vajadzēja uzdot jautājumus un pēc skolotājas atbildes uzminēt, kas ir attēlā. Agris pareizi veidoja jautājumus, un ātri saprata, ka attēlā ir attēlots rudens.	Agris patstāvīgi prot formulēt jautājumus
10-00	Pastaigas laikā bērni vēroja, kā saulītē spēlējās mazi kaķēni. Skolotāja pajautāja, kāpēc kaķēni tik jautri spēlējās? Bērni izteica vairākus viedokļus, taču Agris nevarēja sniegt atbildi. Skolotāja uzdeva jautājumu: kaķēni ir mazi vai lieli? Mazi bērni vairāk spēlējās ne kā pieaugušie? Tad Agris atbildēja,	Agris neprot saskatīt problēmu, ir nepieciešama pieaugušo palīdzība

	ka kaķēni ir jauni, un tāpēc viņiem patīk spēlēties.	
11-30	Rotaļas laikā bērni uzcēla no klucīšiem garāžu. Agrim bija lielāka mašīna, un nevarēja iebraukt garāžā. Agris pabīdīja klucīšus tā, lai mašīna varētu iebraukt.	Agris pats atrada risinājumu
15-15	Grupā svinēja bērna dzimšanas dienu. Tika aicināti animatori. Bērniem bija izdalīti augļu attēli, sagriezti uz pusēm un dots uzdevums, atrast attēlu ar otro pusi. Agris meklēja palīdzību pie citiem bērniem	Agris nespēj patstāvīgi veikt darbības
16-00	Launagā bērniem tika iedoti griķi ar kotleti. Agris apēda kotleti un pieprasīja pienu, jo bija pārliecināts, ka griķus jāēd ar pienu. Pavāre paskaidroja, ka pie griķiem bija kotlete, Agris atbildēja, ka nākamo reizi lai pavāre nedod viņam kotleti, bet tagad iedod pienu	Agris aizstāvēja savu viedokli,, ka griķus jāēd ar pienu

ANKETA VECĀKIEM

Cienījamie Vecāki! Es esmu Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes Pedagoģijas nodaļas 3.kursa studente un kvalifikācijas darba ietvaros veicu pētījumu par trīsgadīgo bērnu pētniecisko prasmju pilnveidošanu lomu rotaļās. Lai sniegtu labāko rezultātu, ir svarīgi piemērot rotas, kas atbilst bērnu vecumam un interesei. Lūdzu Jūs aizpildīt šo anketu, tas neaizmēs daudz laika, bet jūsu informācija būs ļoti lietderīga manam pētījumam:

1. No kāda vecuma Jūsu bērns sāka apmeklēt pirmsskolas iestādi:
 - No pusotra gada
 - No trīs gadiem
 - Cits variants _____
2. Bērnu skaits Jūsu ģimenē?
 - 1
 - 2
 - 3
 - Cits variants _____
3. Vai Jūsu bērns uzdod daudz jautājumu:
 - Jā, ļoti daudz
 - Mēreni daudz
 - Nē, jautā maz
 - Cits variants _____
4. Vai Jūsu bērns cenšas pats atrast atbildi uz savu jautājumu vai sagaida atbildi no pieaugušiem:
 - Pats
 - Sagaida no pieaugušiem
 - Cits variants _____
5. Vai bērnu apmierina Jūsu sniegtā atbilde:
 - Jā
 - Nē
 - Dažreiz prasa precizējumu
 - Cits variants _____
6. Vai Jūsu bērnam patīk lomu rotaļas:
 - Jā
 - Nē

- Cits variants_____

Kādus sižetus izmanto bērns lomu rotaļās (vairāki atbilžu varianti):

- Sadzīves
- Pasakas
- Filmas
- Cits variants_____

7. Vai, Jūsu skatījumā, Jūsu bērnam ir pētnieciska interese:

- Jā
- Nē
- Nezinu

8. Vai, Jūsaprāt, pētniecisko prasmju apguve ir nepieciešamas bērnam:

- Jā
- Nē
- Dažreiz
- Nezinu

9. Kādas no pētnieciskas prasmēm, Jūsaprāt, ir būtiskākas pētniecības intereses attīstīšanā (vairāki atbilžu varianti):

- Uzdot jautājumus;
- Aizstāvēt savu viedokli;
- Atrast risinājumu;
- Izdarīt secinājumu;
- Saskatīt problēmu.

Pateicos par sadarbību!

Metode: Fokusgrupas diskusija

Mērķis: noskaidrot pirmsskolas pedagogu viedokli par trīsgadīgo pētniecisko prasmju pilnveidošanu lomu rotaļā

Laiks: 45.min

Telpa: pirmsskolas izglītības iestādes „X” telpas

Datums: 6.11.2017.

Dalībnieki: Pirmsskolas skolotāji, 8 cilvēki.

Vadītājs: Aļona Ivanova.

Diskusijas jautājumi:

Labdien, cien. dalībnieki!

Lūdzam izteikt Jūsu viedokli par katru no uzdotajiem jautājumiem - Jūsu ērtībai piedāvājam arī brīvu iespēju pārjautāt diskusijas vadītājam, ja kāds jautājums izraisa neizpratni, šķiet nepareizi noformulēts vai Jums neērts. Lūgums vienīgi nepārtraukt citus dalībniekus laikā, kad viņi izsaka savu viedokli. Pateicos par sapratni!

1. Vai trīsgadīgs vecums ir piemērojams pētniecisko prasmju pilnveidošanai?
2. Kādas pētnieciskas prasmes Jūs uzskatāt par būtiskākiem trīsgadīgiem bērniem? Izdalīt vienu, paskaidrot, kāpēc.
3. Kas atkarīgs no Jums pašiem, lai Jūsu bērns izaugtu par tikumisku cilvēku?
4. Vai pētniecisko prasmju pilnveidošana ir svarīga pētnieciskas intereses veidošanā?
5. Kādus līdzekļus lietderīgi izmantot lai pilnveidotu pētnieciskas prasmes trīsgadīgiem bērniem?
6. Kādas metodes lietderīgi izmantot lai veiktu pētniecisko prasmju līmeņa diagnostiku?

Paldies par mums veltīto laiku!

GALVOJUMS

Darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā.

Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem un tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, darbā un tā pielikumos dotas atsauces.

Darba autors

Aļona Ivanova

Vārds, uzvārds

Paraksts

Datums: _____

IZZIŅA PAR AIZSTĀVĒŠANU

Kvalifikācijas darbs / Bakalaura darbs / Diplomdarbs / Maģistra darbs izstrādāts
(atbilstošo pasvītrot)

Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte
(fakultāte)

Ar savu parakstu apliecinu, ka darbs izstrādāts patstāvīgi.

Darba autors Aļona Ivanova
(vārds, uzvārds, paraksts)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba zinātniskais vadītājs : profesore, Dr.paed. Maruta Sīle

(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds, paraksts)

Kvalifikācijas darbs / Bakalaura darbs / Diplomdarbs / Maģistra darbs aizstāvēts

Pārbaudījuma komisijas 20____.gada _____

sēdē, protokola Nr. _____, vērtējums ____ (_____)

Valsts pārbaudījuma komisijas priekšsēdētājs

(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds, paraksts)

